

Dünya’da ve Türkiye’de Turizmde Konaklama Vergisi Uygulamalarının Değerlendirilmesi

Abdullah Burhan Bahce¹

Ezgi Bahce²

Özet

Turizm, insanların kişisel veya ticari/mesleki amaçlarla olağan çevrelerinin dışındaki yerlere veya ülkelere hareketini içeren yaygın, kültürel ve ekonomik bir faaliyettir. Turizm, uygulandığı yerin veya ülkenin gelirini artırmak, sağlanacak kamusal mal ve hizmetlerin maliyetlerini dengelemek ve turizm sektöründeki piyasa başarısızlıklarını veya olumsuz dışsallıkları gidermek amacıyla turistik faaliyetlerin başlangıcından itibaren vergilendirilen bir faaliyet olmuştur. Avrupa Birliği’nde ve dünyada popüler şehirler veya ülkeler, turizmden kaynaklanabilecek olumsuz etkileri azaltmak veya önlemek ve turizm sektöründen ekstra gelir elde etmek amacıyla çeşitli isimler altında konaklama vergisi uygulamaktadır. Dünya genelindeki konaklama vergisi uygulamalarına bakıldığında, bu vergilerin genellikle ülkeyi gündüz veya gece ziyaret eden ziyaretçilerden tahsil edildiği ve bölgenin veya mevsimin konumuna bağlı olarak değişebildiği görülmektedir. Bu çalışmada dünyada ve Türkiye’de turizme uygulanan konaklama vergisi türleri, sınıflandırılmaları, oranları ve vergi gelirlerinin nasıl kullanılacağı gibi temel bilgiler ülke ve şehir örnekleri üzerinden değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, Türkiye’de uygulanan konaklama vergisine ek olarak, İstanbul ve Antalya gibi önemli turizm destinasyonları için ekstra şehir vergisi uygulamalarına ilişkin öneriler sunulmaktadır.

1 Kutahya Dumlupınar University, abdullah.bahce@dpu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-4730-1332

2 Kutahya Dumlupınar University, ezgi.bahce0@ogr.dpu.edu.tr
ORCID:0000-0002-5479-9108

1. GİRİŞ

İnsanların şahsi veya mesleki/ticari gayelerle alışılmış çevrelerinin dışında yer alan ülkelere veya destinasyonlara hareketini kapsayan kültürel, sosyal ve ekonomik bir faaliyet olarak ifade edilebilen turizm; birçok ülkede gelir yaratan, istihdam oluşturan, döviz geliri sağlayan, vergi gelirini arttıran ve ödemeler dengesi problemlerini gideren kaynaklardan biri olarak kabul edilmektedir. Turizmden alınan vergiler devletin gelirini arttırmakla birlikte uygulandığı destinasyonun veya ülkenin rekabet gücünü de azaltabilmektedir. Uygulanacak verginin kapsamı kanunlarla belirlenmekte, ancak verginin etkisi fiyatlar üzerinde meydana gelecek olan etkiyle ölçülebilmektedir. Halihazırda uygulamada olan konaklama vergisinde meydana gelecek bir artışın ya da uygulamaya konacak yeni bir konaklama vergisinin vergi gelirleri üzerindeki etkisi turistlerin bu vergiye vereceği tepkiye bağlı olarak değişmektedir. Bu nedenle uygulanan konaklama vergisinin optimum düzeyde belirlenmesi önem taşımaktadır.

Kamu maliyesinde uzun zamandır süregelen bir ilke, kamu harcamalarının en fazla fayda sağladığı yerde, vergilerin ise en az zarar vereceği yerde hedeflenmesi gerektiği yönündedir; paranın toplanma şekli, nasıl harcadığını belirlememelidir. Uygulamada bu, ülkelerdeki harcamaların ve gelirlerin büyük kısmı için geçerlidir. Ancak bazı durumlarda belirli bir amaç için belirli vergiler toplanabilmekte ve elde edilen gelirler yalnızca bu amaç için ayrı tutulmamaktadır. Aynı durum turizmle ilgili vergilerden elde edilen gelirin bir kısmının veya tamamının sektörü destekleyecek altyapı ve diğer tesisleri sağlamak ve yenilenemeyen kaynaklar açısından bakıldığında turizmin büyük ölçüde bağlı olduğu doğal çevrenin korunması için kullanılabileceği turizm için de geçerlidir. Bu gibi durumlarda, vergilerin en azından kısmen tahsis edilmiş veya ipotekli olduğu kabul edilmektedir (OECD, 2014: 77).

Turizm sektörünün vergilendirmesi çoğu zaman turizmin gelişmesinden kaynaklanan sorunları çözüme amacıyla gerçekleştirilmektedir. Turizm, uygulandığı destinasyonun veya ülkenin gelirini arttırmak, sunulacak kamusal nitelikteki mal ve hizmetlerin maliyetlerini dengelemek ve turizm sektöründeki piyasa başarısızlıklarını veya olumsuz dışsallıkları düzeltmek amacıyla turistik faaliyetlerin başlangıcından bu yana vergilendirilen bir faaliyettir. Ayrıca istihdam sağlama, ekonomik kalkınmayı teşvik etme, çevreyi koruma, destinasyonu teşvik etme vb. gibi amaçlara yönelik olarak da turizm vergileri uygulanmaktadır. Bu sebeple, turizmin vergilendirmesi, ekonomik verimliliği yeniden tesis etmek amacıyla, turistler tarafından tüketilen kamu mal ve hizmetlerinin maliyetinin yerine geçen ve düzeltici bir mekanizma görevi görmektedir. Bu sebeple dünyada ve Avrupa Birliği’nde popüler

destinasyonlar veya ülkeler, turizm sebebiyle meydana gelebilecek olumsuz etkileri azaltmak veya önlemek için bazı önlemler almayı planlamakta ve bu önlemlerin finansmanı için turizm vergilerinin içerisinde yer alan spesifik vergi olan konaklama vergisinin gelirlerini kullanmayı hedeflemektedir. Dünya genelinde konaklama vergisi uygulamalarına bakıldığında bu vergilerin genellikle ülkeyi gece veya gündüz ziyaret eden ziyaretçilerden alındığı ve destinasyonun konumuna veya mevsime göre değişiklik gösterebildiği görülmektedir.

Bu çalışmada dünya ve Türkiye’de turizm üzerinde uygulanan konaklama vergisinin türleri, sınıflandırmaları, oranı, vergi gelirlerinin nasıl kullanılacağı gibi temel bilgiler ülke ve şehir örnekleri üzerinden değerlendirilmiş ve Türkiye’de uygulanan konaklama vergisine ilişkin öneriler sunulmuştur.

2. TURİZM KAVRAMI ve TÜRLERİ

Turizm; ülkelerin kültürel, sosyal ve ekonomik yönden fayda sağlamasını temin eden en önemli hizmet sektörlerinden biri şeklinde sayılmaktadır (Çoban ve Özcan, 2013: 243). Yirminci yüzyılın ikinci yarısından günümüze, bölgesel ya da ulusal düzeyde kalkınma sağlamak için bir araç olarak kullanılmış ve dünya ekonomisinde en hızlı bir biçimde büyüyen ve gelişen sektörler arasında yerini almıştır. Turizm sektörü, günümüzde ülkelere döviz geliri sağlama ve istihdam oluşturma yönünden ekonomik katkıda bulunmasının yanında vergi gelirlerinin artırılması ve ödemeler dengesinde yaşanan problemlerin giderilmesindeki rolüyle de oldukça önem arz etmektedir. Günümüz dünyasında gelişmiş ve gelişmekte olan pek çok ülke için turizm sektörü, ekonomik büyüme ve gelişmenin en önemli kaynaklarından biri olma niteliği taşımaktadır (Çımat ve Bahar, 2003: 2; Hepaktan ve Çınar, 2010: 135). Özellikle gelişmekte olan ülkelerde turizm, kalkınma için tek araç ve yaşam kalitesini arttırmanın tek şansı olarak kabul edilmektedir. Böylece turizm sektörü deniz kenarlarından dağlık tatil yerlerine, küçük köylerden büyük metropollere kadar uzanmıştır (Azam vd., 2018).

Dünyanın en hızlı büyüme gösteren ekonomik sektörlerinden biri olan turizmin, çevrenin ve kültürel varlıkların korunmasına, yoksulluğun azaltılmasına giderek daha önemli bir katkıda bulunan bir sektör olduğu kabul edilmektedir. İyi tasarlanmış ve yönetilen bir turizm sektörü, bağlı olduğu kültürel ve doğal miras varlıklarının korunmasına yardımcı olabilmekte, ticari fırsatlar meydana getirmekte, barışı ve kültürlerarası anlayışı teşvik edebilmektedir (UNWTO Publications, 2017).

Turizm, yaygın olarak hedef bölgelerdeki kalkınmayı sağlamanın bir aracı olarak kabul edilmektedir. Nitekim turizmin varlık nedeni ve sanayileşmiş

veya daha az gelişmiş dünyanın herhangi bir bölgesinde veya alanında tanıtımının yapılmasının gerekçesi, kalkınmaya yaptığı iddia edilen katkıdır. Turizmin bu rolü, Dünya Turizm Örgütü’nün Dünya Turizmi Manila Bildirgesi’nde “Dünya turizmi, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki genişleyen ekonomik uçurumun giderilmesine yardımcı olacak ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde sosyal ve ekonomik kalkınma ve ilerlemenin istikrarlı bir şekilde hızlanmasını sağlayacak yeni bir uluslararası ekonomik düzenin kurulmasına katkıda bulunabilecektir.” şeklinde ifade edilmiştir (Sharpley, 2002: 12-13).

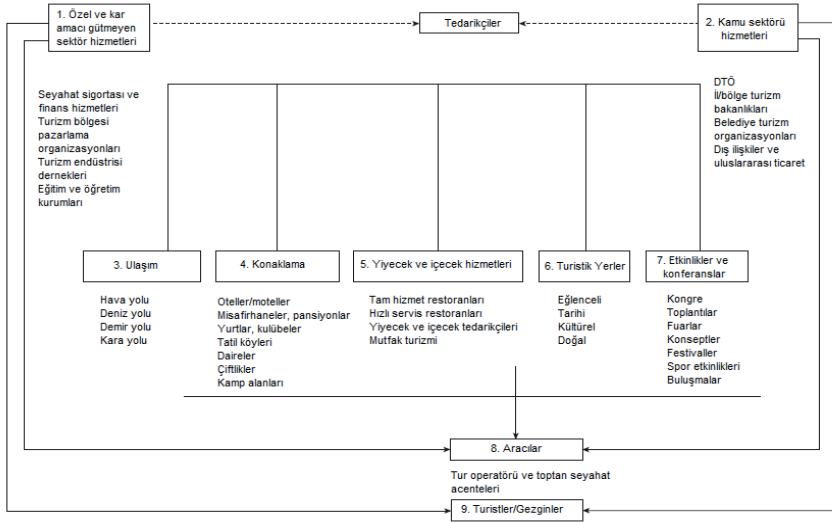
2.1. Turizm Kavramı

Turizm, insanların şahsi veya mesleki/ ticari gayelerle alışılmış çevrelerinin dışında yer alan ülkelere veya destinasyonlara hareketini kapsayan kültürel, ekonomik ve sosyal bir faaliyettir (UNWTO Glossary, 2008). Turizmin hem “kavramsal” hem de “teknik” talep yönlü tanımları gelişmiştir. Kavramsal olarak turizm; eğlence, iş ve diğer gayelerle peş peşe bir yıldan fazla olmamak şartıyla alışılmış ortamlarının dışında yer alan destinasyonlara seyahat eden ve bu destinasyonlarda konaklayan kişilerin faaliyetleri olarak düşünülmektedir. Bu tanım, insanların olağan ortamları veya normal ikamet yerleri veya iş yerleri dışındaki yerlere veya varış noktalarına hareketinin ve burada kalışlarının önemli unsurlarını kapsamaktadır. Bu hareket geçici ve kısa sürelidir. Destinasyonlar (varış hedefleri), kalıcı ikamet veya istihdam dışında başka amaçlar için ziyaret edilmektedir. Teknik açıdan, istatistiksel amaçlarla turizmi diğer seyahat biçimlerinden ayırma ihtiyacı doğmuştur. Bu nedenle, bir faaliyetin turizm sayılabilmesi için minimum konaklama süresinden (bir gece veya günübirlik ziyaretçi veya günübirlikçi olarak adlandırılırlar) ve maksimum konaklama süresinden (bir yıl) oluşması gerekmektedir (Pender, 2005: 5).

Bazı işletmeler sadece turistlere hizmet ederken, diğerleri yerel sakinlere de diğer pazarlara aynı anda hizmet verdiğinden, arz yönlü turizmi tanımlamada teknik sorunlar bulunmaktadır. Turizm işletmelerini azalmış biçimde de olsa turizm faaliyetleri olmadan yaşayıp yaşayamamalarına göre sınıflandırmak mümkündür. Bu, turizmin standart endüstriyel sınıflandırmalar (SIC) kullanılarak ölçülmesini sağlar. Gerçekten de Dünya Turizm Örgütü, üzerinde anlaşmaya varılmış bir tanımın eksikliğini gidermek amacıyla bir “turizm faaliyetlerinin standart endüstriyel sınıflandırması” (SICTA) yayınlamıştır. Bir kez daha, turizmin arz yönlü tanımlarıyla ilgili olarak hem “kavramsal” hem de “teknik” bakış açıları dikkate alınabilir. Kavramsal olarak turizm sektörü, turistlerin ihtiyaç ve isteklerini karşılamak için tasarlanmış tüm firma, kuruluş ve tesislerden oluşmaktadır (Pender, 2005: 6). Bu açıdan ele alındığında turizm sektörünü oluşturan temel faktörler bulunmaktadır.

Turizm sektörü birçok sektörü sürükleyici etkisi ile canlandırmakta ve birçok sektörden destek almaktadır. Şekil 1'de görüldüğü üzere turizm sektörünün ana oyuncuları; özel ve kâr amacı gütmeyen sektör hizmetleri, kamu sektörü hizmetleri, ulaşım, konaklama, yiyecek ve içecek hizmetleri, turistik yerler, etkinlikler ve konferanslar, araçlar ve turistler/gezginler olmak üzere 9 başlık altında toplanmaktadır.

Turizm sektörünün gelişmesi için bu ana oyuncuların desteği şarttır. İlk başlıktaki özel ve kâr amacı gütmeyen sektörler, seyahat acentesi veya tur operatörü dernekleri gibi turizm endüstrisi derneklerini, finans ve bankacılık hizmetlerini, eğitim kurumlarını, medya ve sigorta hizmetlerini içermektedir. İkinci olan kamu sektörünün katılımı ise genellikle ulusal, bölgesel veya destinasyon yönetimi veya pazarlama organizasyonları şeklinde gerçekleşmektedir. Her il turizm örgütünün çatısı altında, daha çekici turizm ürünleri yaratmak için bağımsız olarak ve başkalarıyla iş birliği içinde çalışan çok sayıda kamu, yarı kamu ve bağımsız kuruluşlar bulunmaktadır. Üçüncü olarak turizm endüstrisinin herhangi bir ülkede gelişmesi için hava yolu, deniz yolu, demir yol ve kara yolu ulaşımını kapsayan iyi bir ulaşım altyapısı çok önemlidir. Dördüncü başlıktaki konaklama sektörü, tüketicilerin ihtiyaçlarını karşılamak için çok çeşitli konaklama tesislerinden oluşmaktadır. Turizm bölgesinin türüne göre çeşitlilik göstermekle birlikte kalite standartları yüksek tesisler bulunmalıdır. Turizm sektörünün bir diğer önemli tedarikçisi de yeme-içme sektörüdür.

Şekil 1: Turizm Sektöründe Temel Faktörler

Kaynak: Hudson, 2008: 16.

Beşinci başlıktaki bu sektör; restoranlar, yiyecek ve içecek tedarikçileri ile mutfak turizmini kapsamaktadır. Altıncı olarak turizm sektörü için turistik yerlerin eğlenceli, tarihi, doğal veya kültürel olma niteliği ve cezbediciliği önem taşımaktadır. Yedinci alt başlıkta ise etkinlikler ve konferanslara ilişkin türler yer almaktadır. Sekizinci ve dokuzuncu başlıklarda sırasıyla tur operatörleri ve acenteleri kapsayan araçlar ile turistler ve gezginler yer almaktadır.

2.2. Turizm Türleri

Dünya Turizm Örgütü’nün sınıflandırmasıyla iç turizm, yabancı turistin gelmesiyle oluşan turizm (içe yönelik turizm) ve yerli turistin yurtdışına çıkışlarından oluşan turizm (dışa yönelik turizm) olarak üç temel turizm biçimi bulunmaktadır. Yurtiçi turizm, referans ülke içindeki yerleşik bir ziyaretçinin faaliyetlerini içermektedir. İçe yönelik turizm, bir içe yönelik turizm gezisinde referans ülke içinde yerleşik olmayan bir ziyaretçinin faaliyetlerini içerirken; dışa yönelik turizm bir yurt dışı turizm gezisinin bir parçası olarak veya bir iç turizm gezisinin bir parçası olarak, referans ülke dışında yerleşik bir ziyaretçinin faaliyetlerini içermektedir. İç turizm, içe yönelik turizm ve dışa yönelik turizm; iç turizm, ulusal turizm ve uluslararası turizm formlarında birleştirilebilmektedir. İç turizm, referans ülkenin ekonomik bölgesi içinde hem yerleşik hem de yerleşik olmayan ziyaretçilerin turizmidir. Ulusal turizm, referans ülkenin ekonomik bölgesi içinde ve dışında yerleşik ziyaretçilerin turizmidir. Ulusal turizm, içe yönelik ve dışa yönelik turizmi, yani yurt içi veya yurt dışı turizm gezilerinin bir parçası olarak referans ülke içindeki ve dışındaki yerleşik ziyaretçilerin faaliyetlerini içermektedir. Uluslararası turizm; içe ve dış turizmi yani, yurt içi veya yurt dışı turizm gezilerinin bir parçası olarak referans ülke dışındaki yerleşik ziyaretçilerin faaliyetleri ve referans ülke içindeki yerleşik olmayan ziyaretçilerin içe yönelik turizm gezilerindeki faaliyetleri kapsamaktadır. Bir ülkenin uluslararası turizmi, yabancı turistlerin o ülkedeki mal ve hizmet tüketimini doğrudan destekleyen yerli faaliyetlerin toplamı olarak tanımlanabilmektedir (UNWTO Glossary, 2008; OECD Glossary).

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü ya da kısa kullanımı ile Dünya Turizm Örgütü, turizm türlerini şu şekilde sınıflandırmıştır (UNWTO, 2018; Medlik, 2003):

* Kültürel turizm: Dar anlamda tarihi yerler ve anıtlar, müzeler ve galerilere geziler ve ziyaretler, sanatsal performanslar ve festivaller gibi kültürel ilgi alanları ve toplulukların yaşam tarzları gibi özel ilgi tatilleri ifade

etmektedir. Geniş anlamda, gezi ve ziyaretlerin bir parçası olarak kültürel içerikli faaliyetleri de bir arada içeren arayışları belirtmektedir.

* İş turizmi (toplantı endüstrisi ile ilgili): Toplantılara, konferanslara ve sergilere katılmak da dâhil olmak üzere, çalışanlar ve diğerleri tarafından işleri sırasında yapılan geziler ve ziyaretleri kapsamaktadır.

* Eko turizm: Genellikle çevreyle ilgili olarak sürdürülebilir gezileri ve doğanın zevkine varmak ve değerini bilmek için yapılan, korunmasını teşvik eden, düşük ziyaretçi tesirine sahip ve yerli nüfusun katılımını içeren gezileri ifade etmektedir. Genellikle iyi tanımlanmış alanlarda, belirli bir koruma biçimi altında küçük ölçekli faaliyetlere ve büyük bir işveren olarak yerel geleneksel ekonominin korunmasına odaklanmaktadır.

* Gastronomi turizmi: Turistlerin bir bölgeye ait kültürü ve tarihi deneyimleme fırsatı bulduğu, yeni yeme-içme deneyimleri yaşamaları için seyahat motivasyonu meydana getiren ve seyahat alışkanlıklarının biçimlenmesinde etkili olan bir turizm türü olarak ifade edilmektedir.

* Kırsal turizm: Ağırlıklı olarak tatil turizmi ile kırsal bölgelere odaklanmaktadır. Yeni bir fenomen olmasa da kırsal turizm gelişimi, son yıllarda gelir ve istihdam yaratma ve yerel ekonomileri çeşitlendirme aracı olarak çok fazla ilgi görmektedir. Genellikle çiftlik turizmi ile özdeşleştirilir ancak kırsal turizm daha geniş bir kavramdır ve aynı zamanda doğa parkurlarının gelişimi, piknik, sit alanları, fuar merkezleri ve tarım ve halk müzeleri gibi belirli özellikleri de içermektedir.

* Kıyı, deniz ve iç su turizmi: Kıyı turizmi, çeşit çeşit eğlenceli faaliyetlerle denizin kullanımından geniş ölçüde yararlanan ve ağırlama, konaklama gibi hizmetleri kıyıya bağlı sağlamakta olan bir turizm türüdür.

* Macera turizmi: Kontrollü risk, cesaret ve/veya heyecan yoluyla, genellikle erişilemeyen (vahşi doğa) bir ortamda, kişisel bir meydan okuma unsuru içeren etkinliklerin turizmidir. Örnekler arasında mağaracılık, yelken kanat, kaya tırmanışı, safariler, akarsu raftingi sayılabilmektedir.

* Kentsel turizm/şehir turizmi: Şehir turizmi olarak da bilinen kasaba ve şehir bölgelerine odaklanan geziler ve ziyaretlerdir. Tarihi ve kültürel çekiciliklerin yanı sıra alışveriş ve etkinlik çekicilikleri ve iş seyahatleri tarafından teşvik edilen, hızla büyüyen bir turizm biçimi, kentsel dönüşüm için çok fazla alan sunmaktadır. Turizm yoluyla şehir yenilenmesinin iyi bilinen örnekleri arasında ABD'de Baltimore, İspanya'da Barselona ve İskoçya'da Glasgow sayılabilmektedir.

* Sağlık turizmi: Sağlık hizmetleri turizmi olarak da bilinen, çeşitli hastalıklara yönelik tedavi edici tedavilerden fitness ve dinlenme programlarına kadar, temel amacı sağlık tedavisi olan sağlık merkezlerine ve diğer yerlere yapılan geziler ve ziyaretleri içeren turizm türüdür. Bu hizmetlerden bazıları aynı zamanda birçok otel ve gemi turu şirketi ile sağlık çiftlikleri gibi kuruluşlar tarafından da sunulmaktadır.

* Dağ turizmi: Dağcılık; bazı prensip ve kurallara dayanarak dağlarda gerçekleştirilen kampçılık, tırmanış ve yürüyüş sporu faaliyetlerini kapsamaktadır. Günümüzde dağ turizmi giderek yaygınlaşan bir turizm türü olmaktadır.

* Eğitim turizm: Turistin öğrenme, zihinsel büyüme, kişiliğini ve yeteneklerini geliştirme konusundaki katılımını ve tecrübesini esas motivasyon olarak kabul eden turizm çeşididir. Eğitim turizmi; akademik düzeyde çalışmaları, yetenek geliştirme tatillerini, okullarca yapılan gezileri, spor eğitimini, kariyer geliştirme kurslarını ve dil kurslarını kapsayan geniş bir ürün ve hizmet yelpazesine sahip bir turizm çeşididir.

* Medikal turizm: Medikal turizm, hastaların hem kaliteli hem de ekonomik sağlık hizmeti alabilmek için yaşadıkları ülkelerden farklı bir ülkeye veya destinasyona gerçekleştirdikleri planlanmış seyahatler olarak ifade edilmektedir (Ataman, Esen ve Vatan, 2007: 28). Tıbbi gerekçelerle tedavi amacı ile gerçekleştirilen turizm biçimidir.

* Spor turizmi: Spora katılım veya spor etkinliklerine seyirci katılımıyla motive edilen geziler ve ziyaretlerdir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ise turizm türlerini şu şekilde kategorize etmektedir: Kongre turizmi, inanç turizmi, sağlık ve termal turizmi, yayla turizmi, av turizmi, mağara turizmi, golf turizmi, kış turizmi, İpek Yolu, dağcılık, akarsu-rafting turizmi, hava sporları, yat turizmi, su altı dalış, kuş gözlemciliği vb. (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2024).

Kongre turizmi; aynı veya farklı meslekten olan kişiler topluluğundaki bireylerin kısa, sınırlı ve kesin bir program kapsamında kendi mesleklerine ait, belli bir bilimsel alan ya da konu ile ilgili bilgi değişiminde bulunma gayesiyle daimî olarak yaşadıkları ve çalıştıkları destinasyonların dışında kalan yerlere yapmış oldukları seyahat ve konaklamalarda meydana gelen olaylar ve ilişkiler bütünü temsil etmektedir (Çakıcı, 2009: 3).

Turizmin bir diğer türü olan inanç turizmi, bir dini inanış için kutsal kabul edilen yerleri ziyaret, bu yerlerde yapılan toplantı ve törenlere katılma ya da bunları izleme, dini sorumluluklarının gereği olan “hac” ibadetini

gerçekleştirme gibi sebeplerle yapılan seyahat ve konaklama faaliyetlerinin bütününe ifade etmektedir (Ayaz ve Eren, 2020: 285).

Av turizmi, av ve yaban hayatını oluşturan kaynakların denetimli bir şekilde yerli ve yabancı avcılarının kullanımına açılmasını, bu kaynakların turistik ve eğlence/dinlenme gibi açılardan değerlendirilmesiyle ülkenin ekonomisine ve turizmüne katkıda bulunmasını hedefleyen etkinliklerin tümünü kapsamaktadır (Şafak, 2003: 135).

Yayla turizmi; klasik hale gelen deniz/güneş/kum üçlüsünü içeren kitle turizminden farklı özelliklere sahip, daha özgün ve daha çarpıcı tematik unsurlarla uygulanmaya başlanan alternatif bir turizm türüdür. İnsanların yaz mevsiminin aşırı sıcak havalarda yaşadıkları çevreden uzaklaşarak yaylalara çıkması ve yaylalarda konaklama ile ilgili ihtiyaçlarının hepsini karşılayabilmeleriyle yayla turizmi oluşmaktadır (Bilici ve Işık, 2018: 7).

Mağaralar, doğa turizminin veya eko turizmin turistleri çekebilecek bir parçasıdır. Mağaralar turizm sektörü için önemlidir çünkü her yıl yüzlerce mağaranın bu amaçla geliştirildiği gelişmekte olan ülkelerde hızla gelişmektedir. Belirli bir ülkenin büyük ölçekli turizm ticaretinde mağaraların karmaşık bir doğal kaynak oluşturduğu söylenebilmektedir (Okonkwo, Afoma ve Martha, 2017: 16).

Spor turizminin bileşenlerinden biri olarak dünyadaki genel turizm hareketlerinin gelişimine paralel olarak da büyük ilgi gören golf turizminin temel motivasyonu tatilde golf oynamaktır. Golf sporuna aktif veya pasif olarak katılmak gayesi taşıyan bireylerin bulunduğu veya yaşadığı yerlerin dışında kalan bölgelere yaptıkları seyahatler aracılığıyla ortaya çıkan ilişkiler bütününe golf turizmi adı verilmektedir (Aksu, Uçar ve Kılıçarslan, 2016: 1).

Kış turizmi; kayak sporunun ve eğitimin yapıldığı, konaklama hizmeti ve diğer hizmetlerin sunulduğu uzun ve yeterli miktarda kar potansiyelinin olmasıyla gerçekleştirilmekte olan faaliyetleri ifade etmektedir (Şen, 2021: 33).

Dünyaca iyi bilinen ve üç bin yıllık geçmişe sahip olan, ticaret yolu olma özelliğinin yanı sıra zaman ve coğrafya arasında bağlantı kuran İpek Yolu, zaman içerisinde eski önemini kaybetse de hala cazibesini korumaktadır (Avcı ve Sartayeva, 2020: 16). Bu yolun geçtiği güzergahta yer alan ülke ve şehirleri gezme amacıyla yapılan seyahatler İpek Yolu turizmini oluşturmaktadır.

Dünya çapında en gelişen özelleştirilmiş turizm sektörlerinden biri olan yat turizmi; sahip oldukları veya kiraladıkları yat aracılığıyla turistlerin birden fazla sahil destinasyonunu ziyaret etmek gayesiyle deniz, göl gibi suların üzerinde gerçekleştirdikleri bir turizm faaliyeti olarak ifade edilmektedir. Yat

turizmi, daha yüksek gelirler yaratmakta, sürdürülebilir kalkınma fırsatları ve ürün farklılaştırması sağlamaktadır (Sarışık, Türkay ve Akova, 2011: 1014). Havada yapılan sporları kapsayan hava sporları, dağda yapılan faaliyetleri kapsayan dağcılık, su sporlarının türü olan akarsu-rafting turizmi, kuş türlerini gözlemlemek amacıyla gerçekleştirilen kuş gözlemciliği, su altı dalış turizmi de Türkiye’de gerçekleştirilen turizm türlerindedir.

3. TURİZMDE KONAKLAMA VERGİSİ UYGULAMALARI

“Vergilendirme” kelimesi farklı anlamlar alabilmektedir. Dar anlamda vergi, ekonomik birimlerin ödediği vergiler bütünüdür. Daha geniş anlamda hükümetlerin tüm maliye politikasını ilgilendirmektedir (Salanié, 2002: 1). OECD sınıflandırmasında vergi terimi; merkezi yönetim, faaliyetleri onun etkin kontrolü altında olan kurumlar, eyalet ve yerel yönetimler ve bunların idareleri, belirli sosyal güvenlik programları ve kamu teşebbüsleri hariç özerk devlet kurumları dahil genel hükümete yapılan zorunlu ve karşılıksız ödemeleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Çoğu ülkedeki vergilendirme sistemleri doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki temel vergi türüne dayanmaktadır. Her ne kadar ikisi arasındaki ayırım her zaman net olmasa da doğrudan vergilerin gelir ve (muhtemelen) servet üzerinden “doğrudan” alınan vergiler olması, dolaylı vergilerin ise mal ve hizmet satın alımı da dahil olmak üzere gelir ve servetin finanse ettiği harcamalar üzerinden “dolaylı” olarak alınan (örneğin KDV) vergiler olması şeklinde temel bir ayırım yapılabilmektedir. Bununla birlikte hem bu grupların bileşimi hem de içlerindeki ilgili vergilerin özellikleri (örneğin oranı veya yüzdesi ve herhangi bir indirim, muafiyet veya indirimin miktarı ve türleri) ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Benzer şekilde, vergi olarak kabul edilecek olan ve olmayan ücretler ve kullanıcı ücretleri arasında ayırım yapmak her zaman kolay değildir. Turizmde olduğu gibi ücret ve harçların belirli bir hizmet veya faaliyetle bağlantılı olarak alındığı genel olarak kabul edilmekle birlikte, ücret ile sunulan hizmet arasındaki bağlantının gücü ve ücretin miktarı ile hizmetin sağlanmasının maliyeti arasındaki ilişki önemli ölçüde farklılık gösterebilmektedir (OECD, 2014: 75-76).

Tüketimi vergilendirme fikri yüzyıllardır var olan bir kavramdır (Vermeend, van der Ploeg ve Timmer, 2008: 187). Tüketim üzerinden alınan vergiler dolaylı vergilerdir. Bu açıdan turizmde uygulanan konaklama vergisi de genel itibarıyla tüketim vergileri içerisinde dolaylı vergi olarak değerlendirilmektedir. Turizm faaliyetleri her zaman dolaylı vergiye tabi olmuştur. 1970’lerin sonlarında başlayan, turistik faaliyetler üzerindeki dolaylı vergilendirmenin tasarımı, yıllar içinde kabul gören ve şu an dünya çapında 40’tan fazla farklı uygulama ve isimle turizm vergileri kategorisinde

yer almaktadır. Turistlerin vergilendirmesinin bu kadar fazla çeşidinin bulunması birkaç nedene bağlanabilmektedir. Bu nedenler şu şekilde sıralanabilmektedir (Gago, Labandeira, Picos ve Rodríguez, 2009: 381).

(*) Bazı gelişmiş ülkelerce toplanan vergi gelirlerinin % 10'undan fazlasını temsil eden ve bazı küçük turizm ekonomilerinde % 100'e yaklaşan gelir potansiyelinin büyüklüğü;

(*) Özellikle turizmin önemli bir ekonomik faaliyet olduğu ülkelerde vergilendirmenin düşük bozucu etkileri ve mali yükün ihraç edilebilirliği;

(*) Turistler tarafından tüketilen kamu malları ve hizmetlerinin fiyat ikamesi olma yeteneği;

(*) Bu vergilerin oynayabileceği düzeltici rol (örneğin çevresel fiyatlandırma).

Turizm vergilendirmesi birçok durumda turizmin gelişmesinden kaynaklanan sorunların çözümüne yönelik bir araç olarak yapılandırılmıştır. Gelirleri artırmak, kamusal nitelikteki mal ve hizmetlerin sağlanmasından kaynaklanan maliyetleri dengelemek ve turizm faaliyetinden kaynaklanan piyasa başarısızlıklarını veya olumsuz dışsallıkları düzeltmek amacıyla turistik faaliyetlerin başlangıcından bu yana vergilendirilen bir faaliyettir. Ayrıca iş yaratma, ekonomik kalkınmayı teşvik etme, çevreyi koruma, destinasyon teşviki vb. gibi başka amaçlara ulaşmak için de turizm vergileri kullanılmaktadır. Bu nedenle, turizm vergilendirmesinin oluşturulması, ekonomik verimliliği yeniden tesis etmek amacıyla, turistler tarafından tüketilen kamu mal ve hizmetlerinin maliyetinin yerine geçen ve düzeltici bir mekanizma görevi görmektedir (Durán-Román, Cárdenas-García ve Pulido-Fernández, 2020: 54).

Genel olarak turizm vergileri vizeler, seyahat izinleri veya ikamet edenlerin ayrılış vergileri gibi giriş ve çıkış vergileri; havayolu yolcu vergisi veya havayolu yakıt vergisi gibi hava seyahati vergisi; havaalanları, limanlar ve karayolu sınır ücretleri; yol vergileri, kumarhane; restoranlar, otobüsler, araç kiralama, turistik yerler, eğitim ve oteller veya yatak vergisi ve işgaliye vergileri gibi konaklamalara ilişkin katma değer vergileri ve çevre vergilerini kapsamaktadır (Adedoyin, Scetaram, Disegna ve Filis, 2023: 135).

Sonuç olarak, turizm vergilendirmesini, öncelikli olarak turizmle ilgili faaliyetleri etkileyen dolaylı vergiler, harçlar ve ücretler olarak düşünmek daha uygun olacaktır. Turizm harcamalarından elde edilen dolaylı vergi gelirleri ya ithalat vergileri, satış vergileri ya da katma değer vergisini (KDV) içeren genel vergilerden elde edilmekte veya otel ve restoran vergileri, havaalanı vergileri, vize ücretleri ve varış ve ayrılış vergileri gibi öncelikli olarak turizmle ilgili

faaliyetler olarak kabul edilen belirli spesifik vergilerden elde edilmektedir. Dünya çapında spesifik dolaylı turizm vergilendirmesinin en yaygın örneği otel odası vergisidir. Genellikle otel işletmelerindeki konaklamalara ilişkin bir ücret olarak tasarlanan bu vergi, oransal vergi (fiyatların yüzdesi cinsinden oran ile) veya gecelik birim vergi olabilmektedir. Bu vergilerden elde edilen gelirler bazen destinasyonun (bölgenin) pazarlama kampanyalarına veya turistik faaliyetlerin kalitesini artırmayı veya çevreyi korumayı amaçlayan projelere fon sağlamak için tahsis edilmektedir (OECD, 2014: 76).

Turizm vergilerinin hem avantajları hem de dezavantajları bulunmaktadır. Bir yandan turizm, ek gelir elde etmesi gereken hükümetler için nispeten kolay bir hedeftir; bu gelirlerin bir kısmı turizmin bağlı olduğu altyapı ve diğer tesislerin sağlanmasında kullanılabilir. Son yıllarda olduğu gibi hem vergi oranlarının artırılması hem de turizme uygulanan vergilerin miktarının artırılması yoluyla gelir artışı sağlanabilmektedir. Öte yandan, vergilerin ekonomi üzerinde bozucu etkileri olabilmekte ve hatta gelir düzeyinin düşmesine neden olabilmektedir. Bu durum, vergilerin ne ölçüde yüksek fiyatlar şeklinde aktarıldığına ve talebin fiyat esnekliğine bağlı olmaktadır (Durberry, 2008: 21).

3.1. Dünya Genelinde Konaklama Vergisi Uygulamaları

Avrupa Birliği’nde turizme özel vergiler; konaklama vergisi (Accommodation tax), kullanım süresi vergisi (Occupancy tax), şehir vergisi (City tax), turist vergisi (Tourist tax), yatak vergisi (Bettensteuer), kültürel gelişim vergisi/kültür vergisi (Kulturförderabgabe), eğlence altyapısı kullanım vergisi (Freizeitinfrastruktur-Nutzungssteuer), spa vergisi (Kurbeitrag), kültür ve turizm vergisi (Kultur- und Tourismustaxe), hotel vergisi (Hotel tax) ve yerel vergiler (Local tax) olarak çeşitli isimlerle adlandırılmaktadır.

Bu vergiler genellikle ülkeyi gece veya gündüz ziyaret eden ziyaretçilerden alınmaktadır ve bölgenin lokasyonuna ya da mevsime göre değişiklik gösterebilmektedir. Ülkelerin, şehirlerin ve belediyelerin ücretlendirme şekilleri turist vergilerinin benzer şekilde karşılaştırılmasını zorlaştırmaktadır. Şehir vergileri ve yerel vergiler genellikle gecelik konaklamalardan alınmakta, ancak bazı destinasyonlar günübirlik ziyaretçilerden de vergi almaktadır. Ayrıca ücretler mevsime, konaklama yerinin yıldız puanlarına ve varış noktası içindeki bölgelere göre değişiklik gösterebilmektedir. Polonya’da yerel ücret (lokalny podatek) alma hakkı, belirli çevresel koşulları karşılayan destinasyona bağlıdır. Ocak 2018’de Yunanistan, ülke genelinde uygulanan bir gecelik konaklama vergisi olan Fóro Diamonís’i uygulamaya koymuştur (ETOA, 2019a). Avrupa Birliği ülkelerinde uygulanan konaklama vergisi miktarları/oranları Tablo 1’ de yer almaktadır.

Avrupa Birliği'nde uygulanan konaklama vergilerine ait ana değişiklikleri; kişi başı gecelik sabit fiyat, konaklama türüne ve konaklama tesisinin yıldız puanına göre kişi başı sabit ücret, oda fiyatının yüzdesi ve gece konaklama yapılmaması durumunda kişi başı günlük sabit ücret şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Avrupa Birliği'nde turizm vergilerinin belirlenmesinde birtakım kriterler dikkate alınmaktadır. Verginin enflasyonist olduğu ve rekabet gücünü etkilediğini göz önünde bulundurularak herhangi bir ülkede yerel vergilerin rekabet edebilirlik üzerindeki kümülatif etkisi dikkate alınarak belirlenmesi gerekmektedir. Avrupa Birliği'nde turizm vergilerinde karşılıklılık esası bulunmalıdır. Bu vergilerden elde edilen gelirin tamamı ziyaretçilerin kullanabileceği hizmetlere ve altyapıya tahsis edilmese de çoğu tahsis edilmelidir. Bu hizmetlere tahsis edilen vergi gelirlerinin şeffaflık ilkesi gereğince izlenebilir olması gerekmektedir (ETOA, 2024).

Tablo 1: Avrupa Birliği (AB-28) Ülkeleri ve Türkiye'de Konaklama Vergisi Uygulamaları

Üye Ülkeler	Vergi Tabanı/ Matrahı	Vergi Tutarı/ Oranı	Notlar/Diğer Özellikler
Almanya	Kişi başı, gecelik veya oda fiyatına göre	0,25 € - 5,00 € arası veya oda fiyatının % 5'i	Şehre göre değişmektedir. Bu verginin üzerine KDV uygulanmaktadır. Bazı kaplıca kentlerinde bu, belirli tesislere (spalar, turistik yerler, ulaşım) erişime izin vermektedir.
Avusturya	Kişi başı, gecelik	0,15 € - 2,18 € arası	Belediyeye göre önemli ölçüde değişmektedir.
Belçika	Genellikle kişi başı, gecelik	0,53 € - 7,50 € arası	Şehre göre değişmektedir. Brüksel'de otellerin her oda için (tipe göre değişen) yıllık ücret ödemesi gerekmektedir ve bu ücret konuklara gecelik kişi başı olarak yansıtılmaktadır.
Birleşik Krallık	Konaklama Vergisi Uygulanmamaktadır.		
Bulgaristan	Kişi başı, gecelik	0,20 лв - 3 лв (0,10 € - 1,53 €) arası	Belediyeye göre değişmektedir. Bazı yerlerde kıyıdaki (deniz kenarındaki) tatil yerlerinde kişi ve konaklama başına 8 € vergi uygulanmaktadır.
Çek Cumhuriyeti	Kişi başı, gecelik	1,00 €'ya kadar	Bölgeye göre değişmektedir.
Danimarka	Konaklama Vergisi Uygulanmamaktadır.		
Estonya	Konaklama Vergisi Uygulanmamaktadır.		
Finlandiya	Konaklama Vergisi Uygulanmamaktadır.		

Fransa	Kişi başı, gecelik	0,22 € - 4,60 € arası (ek % 10 bölgesel belediye vergisi dahil).	Belediyeye göre değişmektedir. Belediyeler, vergiyi fiili ziyaretçi gecelerine göre uygulamaya veya konaklama sağlayıcılarının kapasiteye göre ödemesi gereken sabit bir fiyat uygulamaya karar verebilmektedir. Gelirlerin turizmi teşvik edici harcamalarda kullanılması öngörülmektedir.
Güney Kıbrıs Rum Kesimi	Konaklama Vergisi Uygulanmamaktadır.		
Hırvatistan	Kişi başı, gecelik	0,27 € - 0,94 € arası	Belediyeye göre değişmektedir. Gelirler, faaliyetlerini finanse etmek için yerel turizm kurulları tarafından alınmaktadır.
Hollanda	Kişi başı, gecelik	0,55 € - 5,75 € arası veya oda fiyatının % 6'sına kadar	Belediyeye göre değişmektedir.
İspanya	Kişi başı, gecelik	0,45 € - 2,25 € arası	Şehir ve/veya bölgeye göre değişmektedir. Maksimum 7 geceye kadardır.
İsveç	Konaklama Vergisi Uygulanmamaktadır.		
İrlanda	Konaklama Vergisi Uygulanmamaktadır.		
İtalya	Kişi başı, gecelik	7,00 €'ya kadar	Şehre göre değişmektedir.
Letonya	Konaklama Vergisi Uygulanmamaktadır.		
Litvanya	Oda başı, gecelik	0,30 € - 0,60 € arası	Şehre göre değişmektedir. Palanga'da elde edilen gelirler şehrin altyapısının iyileştirilmesi ve turizmin pazarlanması için kullanılmaktadır.
Lüksemburg	Konaklama Vergisi Uygulanmamaktadır.		
Macaristan	Kişi başı, gecelik	Kişi başı gecelik 469 Ft'e (1,51 €) kadar oda fiyatının % 4'ü	Şehre göre değişmektedir.
Malta	Kişi başı, gecelik	0,50 €, tavanı 5 €	Bölgesel farklılık yoktur. Gelirler turistik bölgelerin bakımı için kullanılmaktadır.
Polonya	Kişi başı, gecelik	1,6 zł - 2,4 zł (0,37 € - 0,55 €) arası	Şehre göre değişmektedir.
Portekiz	Kişi başı, gecelik	1,00 €, tavanı 7,00 €	Belediyeye göre değişmektedir.
Romanya	Oda fiyatı	% 1	Belediyeye göre değişmektedir.

Slovakya	Kişi başı, gecelik	0,50 € - 1,65 € arası	Belediyeye göre değişmektedir.
Slovenya	Kişi başı, gecelik	0,60 € - 1,25 € arası	Şehre göre değişmektedir.
Türkiye	Kişi başı, gecelik	% 2	Bölgesel farklılık bulunmamaktadır.
Yunanistan	Kişi başı, gecelik	0,50 € - 10,00 € arası (Sezona göre farklılık göstermektedir.)	Bu vergiden elde edilen gelirler ise doğal afetler açısından özel olarak oluşturulmuş bir acil durum fonuna aktarılacaktır.

Kaynak: European Commission (2017); The Impact of Taxes on the Competitiveness of European Tourism Final Report (s. 36-37), Resmî Gazete (14 Aralık 2022) Konaklama Vergisi Uygulama Genel Tebliği ile diğer ulusal kaynaklar ve hükümet web sitelerinde yer alan bilgiler temel alınarak yazarlar tarafından düzenlenmiştir.

Avrupa Birliği'nde ve dünya genelinde popüler olan şehirler ya da ülkeler turizmden dolayı oluşabilecek olumsuz etkileri azaltmak veya önlemek adına birtakım önlemler almayı düşünmekte ve turizm sektörünü yukarıda belirtilen özel vergiler aracılığıyla vergilendirmektedir. Turist yoğunluğunun fazla olduğu şehirlerde araç kullanımındaki artışın CO² gazı salınımının artırması, artan kalabalığın etkisi ile çöplerde meydana gelen artış, yetkililerin bunları yönetmekte yaşadığı zorluklar ve bunun sonucunda ortaya çıkan kirlilik iklim krizine katkıda bulunmaktadır. Ev sahiplerinin evlerini tatilcilere kiralamak istemesi nedeniyle bölgede yaşayan halk kiralamaya ya da satın almaya mülk bulamaz hale gelmektedir. Bu gibi olumsuzlukları önleyebilmek adına ülkeler ya da şehirler spesifik olarak turizm vergisi uygulamaktadır. Bu vergi ile toplanan gelirler ülkenin ya da şehrin turizm açısından sürdürülebilir olmasına sağlamakta kullanılmaktadır (Wright, 2024).

Turizm vergileri, bazı destinasyonlar için yoğun talep ve büyük ölçekli etkinliklerle ilişkili yönetim maliyetlerini karşılamak, kapasiteyi optimize etmek ve dağıtımını teşvik etmek amacıyla akıllı şehir inovasyonunu desteklemek açısından anlamlı olabilmektedir. Örneğin, İspanya'ya bağlı olan Balea Adaları, turizm vergisinin gelirleri ile finanse edilen projelerin ayrıntılarını bir web sitesi aracılığıyla yayınlamıştır. Bu projelerde İbiza'da bir yaya geçidi, adalar boyunca elektrikli araçların tanıtımı, Mayorka'da sezon dışı turizmi teşvik etme girişimi, "daha güvenli bir ulaşım modeli" sağlayacak bisiklet yollarının tabelaları yer almaktadır. Ayrıca San Antonio Körfezi kıyı yönetimi projesi, tesisin kanalizasyon sistemindeki iyileştirmeleri, bisiklet ve yaya yürüyüş yolu oluşturulmasını ve iskelelerin yeniden inşasını kapsamakta ve turizm vergileri ile gerçekleştirilmektedir. CO² emisyonunu azaltma çabaları, adaların çevresinde elektrikli araçlar için hızlı şarj noktaları

kurulmasına yönelik hamlelerin desteklenmesi hedefleri turizm gelirleri ile gerçekleştirilecektir. Turizm vergisi gelirleri ile Menorca sahilindeki tarihi bir patika restore edilirken; Formentera yerel konseyi, halka açık üç müzeyle birlikte 18. yüzyıldan kalma bir kırsal mülkü satın alıp restore edecektir (ETOA, 2019b: 2; Davies, 2019).

2024 yılı açısından uluslararası seyahatin 2019’dan bu yana en yüksek seviyelere geri dönmesi beklenmekte ve bu genel olarak turizm endüstrisi için harika bir haber olmakla birlikte birçok şehir, turistik yer ve bölgenin tamamı aşırı turizmin ağırlığı altında ezilmektedir. Tarihi yerlere zarar verme potansiyeli, dengesiz turist davranışları ve aşırı kalabalıklaşma gibi basit sorunlar aşırı turizmin ortak sonuçlarıdır. Bu nedenle, giderek artan sayıda popüler seyahat destinasyonu (bölgeleri), ziyaretçi sayılarını kontrol etme ve yerel altyapıyı daha yüksek ziyaretçi kapasitesine daha iyi yanıt verecek şekilde iyileştirme umuduyla turist vergisi uygulamaya koymuştur. Pek çok ülke ve şehir 2023’te turizm vergisini uygulamaya koymuş ve çok daha fazlası da 2024’te uygulamaya girecektir (Kelly, 2024). Bu çerçevede dünya çapında uygulanan ve uygulanmaya yeni başlayan konaklama vergilerini ülkeler ve şehirler açısından ele almak gerekmektedir.

Avusturya’da, bulunduğunuz şehre bağlı olarak değişen bir gecelik konaklama vergisi uygulanmaktadır. Viyana veya Salzburg’da, otel faturasında kişi başına % 3,02 ekstra vergi ödenmektedir. Turizm vergisi Turizm Yasası (Tourismusgesetz) ile belirlenmekte ve turizm katkıları (Berherbergungs Beiträge) olarak da bilinmektedir. Belçika’da turizm vergisi Avusturya’daki gibi konakladığınız her gece için konaklamaya da uygulanmaktadır. Vergi bazen otelin oda fiyatına dahildir, ancak bazı konaklama tesisleri maliyeti ayırıp ek bir ücret haline getirmektedir. Antwerp ve Brugge şehirlerinde oda başına ücret alınmaktadır. Brüksel’de fiyat otelin büyüklüğüne ve derecelendirmesine göre değişmektedir. Genel olarak turizm vergisi miktarı 7,50 € civarındadır (Wright, 2024).

Himalaya Krallığı Butan, ülkeye turistleri geldiği yıllardan günümüze kadar vize başvurusu sırasında Butan Turizm Ücreti uygulaması adı altında turistlerden vergi toplamaktadır. Butan hükümeti günlük ücreti ilk kez 1991’de uygulamaya koymuştur. 2022 yılına kadar 65 \$ olarak uygulanan vergi 2022 yılının Eylül ayında üç katına çıkarılarak 200 \$ olarak uygulamaya başlanmıştır. Vergi gelirlerinin turistlerin karbon ayak izini dengelemek ve Butan’ın turizm sektöründeki çalışanların becerilerini artırmak için kullanılması planlanmıştır. Aynı zamanda verginin yükseltilmesi ile Butan’ın daha az ama daha zengin ziyaretçi çekmesini sağlaması hedeflenmiştir. 2023 yılında Butan turizmini tekrardan canlandırmak için vergide % 50 oranında

indirime gidilmiş ve 100 \$ olarak uygulanmaya başlanmıştır. Bu indirimin 31 Ağustos 2027 tarihine kadar sürdürülmesi düşünülmektedir. Turizmde vergi uygulaması ile Butan turizminin sürdürülebilir olması için geleceğe yönelik yatırımlar yapılması hedeflenmiş, elde edilen vergi gelirleri ile Butan halkının eğitim ve sağlık alanlarındaki girişimlerinin finanse edilmesi planlanmıştır (Cunningham, 2022; Kelly, 2024; İnan, 2024).

Bulgaristan'da turizm vergisinin miktarı, belediye meclisinin kararıyla, belediye'deki merkezi yerleşim yerlerine, Turizm Kanununa göre turistik konaklama yerinin kategorisine veya kaydına bağlı olarak her gecelik konaklama için kişi başı 0,20 лв (leva) – 3 лв (0,10 € – 1,53 €) arasında belirlenmektedir (Bulgaristan Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı, 2024).

Göz kamaştırıcı plajlardan dağ zirvesindeki ekolojik tatil yerlerine kadar birçok cezbedici doğal güzelliği bulunan Karayipler bir ada ülkesidir. Aynı zamanda 1.609 km²'lik etkileyici bir kıyı şeridine sahiptir ve Doğa Koruma'ya göre 5.600 bitki türüne ve 300 kuş türüne ev sahipliği yapmaktadır. Doğasının yanı sıra Taino, Afrika ve Avrupa kökenlerine dayanan çok çeşitli bir gastronomi mirasına da sahiptir. Tüm bu faktörler, yalnızca 2022 yılında 8,5 milyon ziyaretçiyle rekor sayıda turisti buraya çekmiştir. Karayipler turizmi canlandırmak ve turist gelişine odaklanarak; tüm plajlar da dahil olmak üzere altyapısını güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bu nedenle tüm bu hedefleri gerçekleştirebilecek geliri elde etmek için turizm vergisi uygulamaktadır. Karayip adalarının birçoğu otel çıkış ücretine vergi eklemektedir. ABD Virgin Adaları, Antigua ve Barbuda, Aruba, Bahamalar, Barbados, Bermuda, Bonaire, Britanya Virjin Adaları, Cayman Adaları, Dominik Cumhuriyeti, Dominika, Grenada, Haiti, Jamaika, Montserrat, St. Kitts ve Nevis, St. Lucia, St. Maarten, St. Vincent ve Grenadinler, Trinidad ve Tobago ve 13 € ila 45 € arasında değişen bir turizm vergisi uygulamaktadır (Daunton, 2023; Kelly, 2024).

Hırvatistan'da turist vergisi; daimi ikamet sahibi olmadıkları, yerel bir öz yönetim biriminde (belediye veya kasaba) bulunan, konaklama amacıyla kullanılan bir konaklama tesisinde kalan kişiler; geceyi bir deniz turizmi gemisinde geçirecek kişiler (gemiler: deniz turizmi hizmetleri sağlayan ticari kullanıma yönelik yat, tekne veya gemi - charter ve çok günlük yolcu gemileri); uluslararası deniz trafiğinde ve iç sularda uluslararası trafikte seyreden gemiler, gemi bir limana yanaşmış haldeyken veya limana demirli haldeyken içerisinde konaklayan kişiler; hanelerde ve aile çiftliklerinde konaklama hizmeti sağlayan kişiler; bir belediye veya kasabada Turist Kanunu anlamında konaklama tesis sayılmayan tatil evleri, süitleri veya dairelerinin sahipleri ve o tatil evinde, süitinde veya dairede geceyi konaklayan herkes;

deniz turizmi gemisi sayılmayan gemilerin sahipleri, kendileri ve o gemide turizm amacıyla geceleyen herkesten tahsil edilecektir. 2024 yılı için turist vergisi Hırvatistan’ın yoğun sezonunda ziyaretçilerinden gecelik yalnızca 10 Kuna (1,33 €) olarak tahsil edilmektedir (Hırvatistan e-Vatandaş Bilgi ve Hizmetleri, 2024).

Çekya’nın başkenti Prag’da, yerel konaklama ücretine ilişkin değiştirilmiş bir kararname 2022’nin başından beri yürürlüktedir. Yerel turizm vergisini mevcut 21 Kč (koruna)’dan 50 Kč ‘ya çıkararak Prag, uzun vadeli kültürlü ve sürdürülebilir turizm vizyonunu gerçekleştirmek, şehrin toplantılar, konferanslar ve sergiler için cazip bir destinasyon olarak gelişmesi ve şehrin yurt dışında tanıtılması için gerekli fonları sağlayacaktır. Vergi gelirlerinin yarısı, örneğin sürdürülebilir turizmi teşvik eden düzenli hedefli kampanyalar için kullanılacaktır. Prag’ın toplantı ve konferanslar için uygun bir destinasyon olduğu imajı da önemli ölçüde desteklenecektir. Şehir aynı zamanda kültürlü ziyaretçilerin ilgisini çekecek sergileri, fuarları ve kültürel ya da iş amaçlı diğer önemli etkinlikleri de destekleyecektir. Turizm, Prag ekonomisinin önemli bir sektörü olmasına rağmen, şehrin kendisi, kamu bütçelerinin turizmden aldığı vergi gelirlerinin yalnızca küçük bir kısmını almaktadır. Turizm alanında belediyelere doğrudan finansman sağlanan tek yerel harç, yüksek katma değere sahip sürdürülebilir turizmin geliştirilmesine ve Prag’ın gelişmiş ve çekici bir destinasyon olarak imajının oluşturulmasına yatırılacak fonlara erişim sağlamak için eşsiz bir fırsatı temsil etmektedir. Yerel harç olarak adlandırılan turizm vergisi, 60 günü aşmayan kısa süreli konaklamalarda Prag konaklama tesislerinde geçirilen her gece için turistlerin kendileri tarafından ödenmektedir (Prague Convention Bureau, 2022).

İspanya’nın Barcelona şehri, ‘kaliteli’ turizmi çekmek için ilk olarak 2012 yılında ekstra turizm vergisi uygulamaya koymuştur. Barcelona şehrinin hedefi turist sayısını kontrol altına alarak ve turist gelirini artırarak kitle turizminden şehre değer katan kaliteli turizme geçiştir. İspanya’nın en çok ziyaret edilen şehri aşırı turizmle mücadele etmeye devam etmektedir. Bu sebeple 1 Nisan 2024 tarihinden itibaren turizm vergisinin yeniden artırılması söz konusudur. Barcelona’yı ziyaret edenlerin hem bölgesel turizm vergisini hem de şehir çapındaki ek ücreti ödemeleri gerekmektedir. Bölgesel vergi, kaldığınız konaklama türüne göre değişmektedir. Dört yıldızlı oteller için bu tutar 1,70 €, Airbnb gibi kiralık konaklama yerleri için 2,25 €, beş yıldızlı ve lüks oteller için ise 3,50 €’dur. Şehirde 12 saatten az zaman geçiren kruvaziyer yolcuları bölgeye 3 €, 12 saatten fazla zaman geçirenler ise 2 € ödemektedir. Maksimum yedi gecelik konaklamalar için geçerli olan şehir vergisi giderek artmaktadır. Nisan 2023’te tüm konaklama türleri için bu tutar 1,75 €’dan 2,75 €’ya yükselmiştir. Nisan 2024’ten itibaren yeniden 3,25

€'ya yükselecektir. 1 Nisan 2024'ten itibaren Barcelona'ya gelen ziyaretçiler, bölgesel turizm vergisine ek olarak şehre gecelik 0,50 € artışla 3,25 € ödemek zorunda kalacaktır. Bu, beş yıldızlı konaklama birimindeki misafirlerin gecelik toplam 6,75 € (bir haftalık konaklama için kişi başı 47,25 €) ödeyeceği anlamına gelmektedir. Kiralık konaklamada ücretler, konaklamanın gecelik maliyetine ek olarak gecelik 5,50 €'ya veya bir haftalık konaklama için 38,50 €'ya kadar çıkmaktadır. Günübürlük gemi turlarına katılanlar ise 6,25 € vergi ödeyecektir. Barcelona şehri yılda ortalama 32 milyon ziyaretçi görmekte ve bunların çoğu yolcu gemileriyle gelmektedir. 2022'de Katalan başkenti, rehberli turların aksamasını engellemek için gürültü kısıtlamaları ve tek yön sistemler dâhil yeni önlemler başlatmıştır. Barcelona Hükümeti ile Belediye Meclisi arasında paylaşılan turizm vergisindeki artış aynı zamanda şehrin bütçesine de destek sağlayacaktır. Gelirlerin yollar, otobüs hizmetleri ve yürüyen merdivenlerdeki iyileştirmeler de dâhil olmak üzere şehrin altyapısını finanse etmek için kullanılması planlanmaktadır (Hughes, 2024a).

Portekiz'in Algarve bölgesinin belediyelerinden biri olan Portimão, Mart 2024'te turizm vergisini uygulamaya koymuştur. Portekiz'in Algarve liman kenti, vergiyi yüksek sezondan düşük sezona kadar değiştirecek ve vergiyi Nisan'dan Ekim'e kadar gecelik 2 € ve Kasım'dan Mart'a kadar gecelik 1 € olarak belirleyecektir. Ayrıca turistler arasında popüler bir Portekiz balıkçı kasabası olan Olhão da benzer şekilde 2023 yılı Nisan ve Ekim ayları arasında ziyaretçilerden gecelik 2 € ücret almaya başlamıştır. Vergi Kasım ve Mart ayları arasında 1 €'ya düşürülmektedir. 16 yaşın altındaki çocuklar için geçerli değildir ve azami beş gecelik konaklamayla (yani yolculuk başına maksimum 10 €) sınırlıdır. Vergi gelirleri temizliğin, güvenliğin ve sürdürülebilirliğin iyileştirilmesi de dahil olmak üzere turizmin Algarve kasabaları üzerindeki etkisini en aza indirmek için kullanılmaktadır. Algarve'nin 16 belediyesinden ikisi olan Faro (Mart ve Ekim ayları arasında yedi geceye kadar gecelik 1,5 €) ve Vila Real de Santo António (yedi güne kadar günlük 1 €) da turizm vergisi uygulamaktadır (Wright, 2024).

Dokunulmamış plajları ve sörf için uygun dalgalarının yanında nefes kesici manzaralarıyla da tanınan ve Tanrıların Ülkesi olarak bilinen Bali, adaları ve manevi kültürüyle dünyanın her yerinden ziyaretçi çekmektedir. Turizm, pandemiden önce Bali'nin yıllık GSYİH'sine yaklaşık % 60 oranında katkıda bulunmuştur. Resmi veriler, 2023 yılının Ocak ve Kasım ayları arasındaki 11 aylık dönemde Bali'nin yaklaşık olarak 4,8 milyon turist tarafından ziyaret edildiğini göstermektedir. Turizmin artışı ile birlikte aynı zamanda yaşanan sorunların da artması sonucunda Bali, ülkeye girişte ödenmesi gereken yeni bir vergiyle bunların bir kısmını çözmeyi planlamaktadır. Bu nedenle 14 Şubat 2024'ten bu yana, yabancı turistlerin dünyanın en çok tercih edilen

turistik yerlerinden biri olan Bali'ye girmek için 150.000 Rupı (yaklaşık olarak 7,60 £; 9,60 \$; 8,70 €) vergi ödemesi gerekmektedir. Yerli Endonezyalı turistler hariç olmak üzere, yurt dışından ya da ülkenin diğer bölgelerinden eyalete giren yabancı turistler için geçerlidir. Seyahat edenlerin Love Bali web sitesi aracılığıyla varıştan önce ödeme yapmaları istenmektedir. Ücretin lovebali.baliprov.go.id aracılığıyla veya doğrudan Bali'deki Bali'nin Gusti Ngurah Rai Uluslararası Havalimanı'nda uluslararası varış terminalindeki özel gişelerde ve Bali'deki Benoa Limanı'nda ödenmesi gerekmektedir. Giriş ücreti, Bali'nin herkes için temiz, sürdürülebilir ve konforlu kalması amacıyla doğasını korumak için kullanılacaktır. Vergi gelirlerin Bali'nin 'çevresini, doğasını ve kültürünü koruyan ve aynı zamanda kalitesini artıran' projelere aktarılması planlanmaktadır (Yong, 2024; Endonezya Cumhuriyeti Kopenhag Büyükelçiliği, 2024; The Economic Times, 2024).

Fransa'da 1910 tarihli bir kanunla oluşturulan turist vergisi (Taxe de Séjour), turist kabulünü teşvik eden harcamaları yapan belediyelerin inisiyatifiyle belirlenmektedir. Başlangıçta, yalnızca sınıflandırılmış turizm merkezleri tarafından gerçekleştirilen turizm vergisi uygulaması, 1985 yılında dağ belediyelerine, bir yıl sonra kıyı belediyelerine, 1988 yılında turizmi teşvik çalışmaları yürüten belediyelere ve son olarak 1995 yılında doğal alanlarının koruma ve geliştirme faaliyetlerini yürüten belediyelere kadar genişletilmiştir. 1999 yılından itibaren belediyelere uygulanan koşullara riayet eden kamu belediyeler arası iş birliği kuruluşları (EPCI) tarafından uygulanmaktadır (République Française Impôts, 2024).

Tablo 2: 2024 Yılı Konaklama Türüne Göre Fransa Turizm Vergisi (Taxe de Séjour) Miktarları

Konaklama Türü	Sınıflandırma	Minimum Vergi Miktarı	Maksimum Vergi Miktarı
Saray		0,70 €	4,60 €
Hotel	5 Yıldız	0,70 €	3,30 €
Apart Otel	4 Yıldız	0,70 €	2,50 €
Kiralık Tatil Evi (Mobilyalı)	3 Yıldız	0,50 €	1,60 €
	2 Yıldız	0,30 €	1,00 €
	1 Yıldız	0,20 €	0,80 €
Tatil Köyü	4 veya 5 Yıldız	0,30 €	1,00 €
	1, 2 veya 3 Yıldız	0,20 €	0,80 €
Pansiyon		0,20 €	0,80 €
Toplu Pansiyon (Hostel vb.)		0,20 €	0,80 €

Kamp Alanı / Karavan Kampı	3, 4 veya 5 Yıldız	0,20 €	0,60 €
Eşdeğer özelliklere sahip diğer herhangi bir açık hava konaklama yeri	1 veya 2 Yıldız	0,20 €	0,20 €
Yat Limanı		0,20 €	0,20 €

Kaynak: République Française Entreprendre Service-Public, 2024.

Turist vergisi, turistlerin Fransa’da turistik konaklama yerlerinde (otel, misafirhane, kamp alanı, Airbnb gibi uygulamalar üzerinden kiraladıkları tatil evleri vb.) geçirdikleri her gece için ödedikleri ekstra mali katkıdır. Fransa’da ilk kez 1910 yılında uygulamaya konulan bu vergi, turistlerin karşılanması ve yerel altyapının iyileştirilmesiyle bağlantılı harcamaların finansmanını amaçlamaktadır. Toplanan vergi gelirleri ile yapılacak bu harcamaların amacı ziyaretçi deneyimini zenginleştirmeye yardımcı olmaktır. Fransa’nın herhangi bir yerinde turizm vergisinin hesaplanması, sınıflandırılmamıştan 5 yıldıza kadar uzanan bir ölçüğe göre sınıflandırılan konaklama tipinin yanı sıra tesisin konaklama kapasitesine göre belirlenmektedir. Bu nedenle turizm vergisinin miktarı Tablo 2’de görüldüğü gibi gecelik ve kişi başı birkaç sentten birkaç Euro’ya kadar değişmektedir (Etoiles de France, 2024).

2024 Olimpiyat Oyunları yaklaşırken Paris, benzeri görülmemiş bir ziyaretçi akınına karşılamaya hazırlanmaktadır. Bu durum turizm vergisi miktarında değişikliğe yol açmıştır. Paris, 2024 Olimpiyat Oyunları için turizm vergisini üç katına çıkarma kararı almıştır. Klasik turist vergisi 3, 4 veya 5 yıldızlı kamp alanı için 0,60 €, 2 yıldızlı otel için 1 €, saray için gecelik ve kişi başı 4,60 € iken, Olimpiyatlar sırasında Paris’te konaklama vergisi arttırılmıştır. 1 Ocak 2024’ten bu yana bu vergi 3, 4 veya 5 yıldızlı kamp alanı için 1,95 €’ya, 2 yıldızlı otel odası için 3,25 €’ya ve sarayda gecelik konaklama için 14,95 €’ya ulaşmıştır. Turist vergisinin miktarı, Paris 2024 Olimpiyat Oyunları’nda olduğu gibi belirli durumlarda ayarlanabilmektedir. Bu esneklik, ziyaretçilerin katkısını böyle bir etkinliğin yarattığı mali ihtiyaçlara göre uyarlamayı mümkün kılmaktadır. Paris Olimpiyatları turist vergisinden elde edilen gelirin, turistlerin ve aynı zamanda bölge sakinlerinin karşılama ve konforunu iyileştirmeyi amaçlayan büyük ölçekli projeleri finanse etmek amacıyla şehre yeniden yatırılması amaçlanmaktadır. Bu, örneğin toplu taşımanın geliştirilmesi, kentsel alanların güzelleştirilmesi, spor ve kültürel tesislerin modernizasyonu veya güvenlik hizmetlerinin iyileştirilmesiyle ilgilidir. Sonuç olarak Paris Olimpiyatları turizm vergisi sadece ek bir gelir kaynağı olmakla kalmamakta; Paris’in geleceğine yapılan bir yatırım olarak görülmektedir (Etoiles de France, 2024).

İtalya’da bir gecelik konaklamalarda bazı şehirlerde turizm vergisi alınmaktadır. Bu İtalya Şehir vergisinin konaklama bitiminde ziyaretçi tarafından doğrudan otele ödenmesi gerekmektedir. Şehirlere ve konaklama tesisinin yıldızına göre farklı miktarlarda uygulanan bu vergi şehirlerin genelinde 1 € ile 5 € arasında değişmektedir. Ancak turist yoğunluğunun yüksek olduğu popüler İtalyan şehirlerinde daha yüksek şehir vergisi uygulanmaktadır. Roma’da 4 € ile 7 €, Milano’da 3 € ile 5 €, Floransa’da 4 € ile 5,5 € arasında şehir vergisi bulunmaktadır. Roma, Floransa, Milano ve Venedik en fazla şehir vergisinin uygulandığı şehirlerdir (Perillo’s Italy Vacations, 2024).

Venedik, yoğun hafta sonlarında aşırı kalabalıklaşmayı önlemek için bir turizm vergisi uygulamaya koyma kararı almıştır. Turizm vergisinin uygulamaya konması, aşırı turizmin hassas ekosistemine zarar vermesi sebebiyle 2023 yılında Venedik’in UNESCO’nun Tehlike Altındaki Dünya Mirası Listesi’ne³ girmekten kıl payı kurtulmasının ardından gündeme gelmiştir. 2023 yılının Kasım ayında, Venedik yetkilileri, günübirlik gezicilerden şehri ziyaret etmeleri için ücret alma yönünde uzun süredir tartışılan planları için bir pilot program açıklamıştır. Turizm vergisinin 2024 yılı başlarında uygulamaya konması planlanmış ancak lojistik sorunlar ve turist gelirini olumsuz etkileyeceği korkusu nedeniyle ertelenmiştir. Avrupa’nın en fazla turist çeken şehirlerinden biri olan Venedik’teki turist yoğunluğu yerel halkı şehir merkezinin dar ve kalabalık sokaklarından çıkmaya zorlamaktadır. Bu sebeple artık lagün şehrinin 2024’ün bir kısmı için giriş ücreti deneyeceği doğrulanmıştır. Ziyaretçilerin, yoğun hafta sonları ve 2024 yılının Nisan ayından Temmuz ayının ortasına kadar diğer günlerde giriş için 5 € ücret ödemeleri gerekecektir. Günübirlik ziyaretçi ücreti yoğun saatlerde (08.30-16.00) geçerli olacak, akşam yemeği veya konser vb. etkinlikler için Venedik’e gelen ziyaretçilerin ödeme yapması gerekmeyecektir. Giriş ücreti, kalabalıkları azaltmak, daha uzun süreli ziyaretleri teşvik etmek ve bölgede yaşayanların hayat kalitesini iyileştirmek amacını taşımaktadır. Giriş ücretlerinden elde edilecek gelirin, bakım, temizlik ve yaşam maliyetlerinin azaltılması gibi kent sakinlerine yardımcı olacak hizmetlere aktarılması planlanmaktadır (Hughes, 2024b).

Almanya turizm üzerinden Gecelik konaklama vergisi (Übernachtungssteuer), Konaklama vergisi (Beherbergungssteuer), Turizm katkısı (Tourismusbeitrag), Kültür ve turizm vergisi (Kultur- und

3 Tehlike Altındaki Dünya Mirası Listesi, bir varlığın Dünya Mirası Listesi’ne kaydedildiği özellikleri tehdit eden koşullar kapsamında uluslararası toplumu haberdar etmek ve düzeltici eylemleri teşvik etmek açısından tasarlanmıştır. Daha fazla bilgi için bakınız: UNESCO World Heritage Convention, <https://whc.unesco.org/en/158/>.

Tourismstaxe), Kültürel finansman vergisi (Kulturförderabgabe), Yatak vergisi (Bettensteuer), Altyapı finansman vergisi (Infrastrukturförderabgabe) ve Spa ücreti (Kurbeitrag) gibi şehirlere göre farklılık gösteren konaklama vergileri almaktadır. Kişi başı gecelik sabit bir miktar olarak uygulanan şehirlerin yanı sıra gecelik konaklama ücretinin brüt veya net tutarı üzerinden şehrin belirlediği yüzde oranı uygulayarak vergi miktarını belirleyen şehirler de bulunmaktadır (Bettensteuer, 2024).

Yunanistan kiralanan oda sayısı, konaklama tesisinin yıldız sayısı gibi özelliklere dayanan bir turizm vergisi uygulamaktadır. Turizm Bakanlığı tarafından Yunanistan'ın borçlarının ödenmesine yardımcı olmak, dünyaca bilinmeyen Yunan adalarının tanıtımını yapmak gibi amaçlarla getirilen vergi, sezona göre de değişiklik göstermektedir. Toplanan vergi gelirlerinin doğal afetler gibi beklenmedik durumlar için acil durum fonu olarak kullanılması amaçlanmaktadır. Bir diğer ülke Macaristan ise ülke genelinde bir turizm vergisi uygulamamakla birlikte başkenti Budapeşte'de gecelik konaklama bedelinin yaklaşık olarak % 4'ü kadar konaklama vergisi tahsil etmektedir (Wright, 2024).

1 Ocak 2024 tarihi itibarıyla İzlanda, salgın sırasında askıya alınan konaklama vergisini yeniden uygulamaya başlamış ve bu vergiyi yolcu gemilerini de kapsayacak şekilde genişletmiştir. Sürdürülebilirlik çabaları için fon yaratmayı ve bozulmamış manzarayı korumayı amaçlayan vergi, konaklamaya bağlı olarak gecelik konaklama başına oteller ve pansiyonlarda konaklayan turistler 600 İzlanda Kronu (ISK), kamp alanları ve mobil evlerde konaklayan turistler 300 ISK, kruvaziyer turistleri ise 1.000 ISK şeklinde tahsil edilecektir (Marshall, 2024).

Bu ülkelerin dışında Japonya yaklaşık 1.000 yen (8 €) tutarında bir çıkış vergisi uygularken, Malezya konaklanan her gece için geçerli olan, gecelik yaklaşık 4 € tutarında sabit oranlı bir vergi uygulamaktadır. Yeni Zelanda'yı ziyaret eden çoğu çok turist, çalışma tatilinde olan kişiler ile bazı öğrenci ve işçiler, geldiklerinde Yeni Zelanda Uluslararası Ziyaretçi Koruma ve Turizm Vergisi (IVL) ödemek zorunda kalmaktadır. IVL, 35 Yeni Zelanda Doları (NZD) yaklaşık 21 €'dur. Ancak Avustralya'dan Yeni Zelanda'ya gelen ziyaretçiler bu vergiden gelenler muafır. Hollanda'da hem kara turizmi hem de su turizmi vergisi uygulanmaktadır. Amsterdam'da uygulanan turist vergisi (toeristenbelasting), 2024 yılında % 12,5 oranında artarak, Avrupa Birliği'ndeki en yüksek turizm vergisi haline gelecektir. Hem kruvaziyer yolcuları hem de geceleme yapan ziyaretçiler için geçerli olacaktır. Portekiz'de 2 € tutarında düşük bir turizm vergisi vardır ve bu vergi 13 yaşın üzerindeki herkes için geçerlidir. Bu vergi yalnızca ziyaretinizin ilk yedi gecesinde

geçerlidir ve Portekiz’in 308 belediyesinin Faro, Lizbon ve Porto dahil 13 belediyesinde geçerlidir (Kelly, 2024; Wright, 2024).

Slovenya’da turizm vergisi konuma ve otelin derecelendirmesine göre değişiklik göstermektedir. Ljubljana ve Bled gibi daha büyük şehirlerde ve tatil yerlerinde ücret daha yüksektir, ancak yine de gecelik sadece 3 € civarındadır. İsviçre’de turizm vergisi konuma göre değişmektedir. Maliyet gecelik ve kişi başıdır ve yaklaşık 2,20 €’dur. Konaklama tekliflerine genellikle turizm vergisi dahil değildir; ayrı bir tutar olarak belirtilir, bu nedenle takip edilmesi daha kolaydır. Vergi sadece 40 günün altındaki konaklamalar için geçerlidir. Tayland, Bali’nin “ucuz” tatil destinasyonu imajından uzaklaşma hedefine benzer bir çabayla, Nisan 2022’de uçuş fiyatlarına turizm vergisi getirmiştir. Tüm uluslararası ziyaretçiler için 300 Baht (6,60 £, 9 \$) olarak uygulanmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri’nde genellikle kalış süresi 30 gün veya daha uzun olmadığı sürece bir otelleri, motelleri, turistik evleri, sahibi tarafından kiralanan tatil evlerini, evleri veya avluları, pansiyonları, hanları, pansiyonları, pansiyonları, oda ve kahvaltı konaklamalarını, kısa süreli kiralık tatil evlerini veya odaların bedel karşılığında donatıldığı diğer binaları kiralayan ziyaretçilerden otel vergisi (hotel tax), kullanım hakkı vergisi (occupancy tax) veya konaklama vergisi (lodging tax) alınmaktadır. Bu verginin oranı şehirlere göre farklılık göstermektedir. Hastaneler, sanatoryumlar veya bakım evleri bu vergiden muafır (The City of Austin, 2024).

3.2. Türkiye’de Turizm Sektörü ve Konaklama Vergisi Uygulamaları

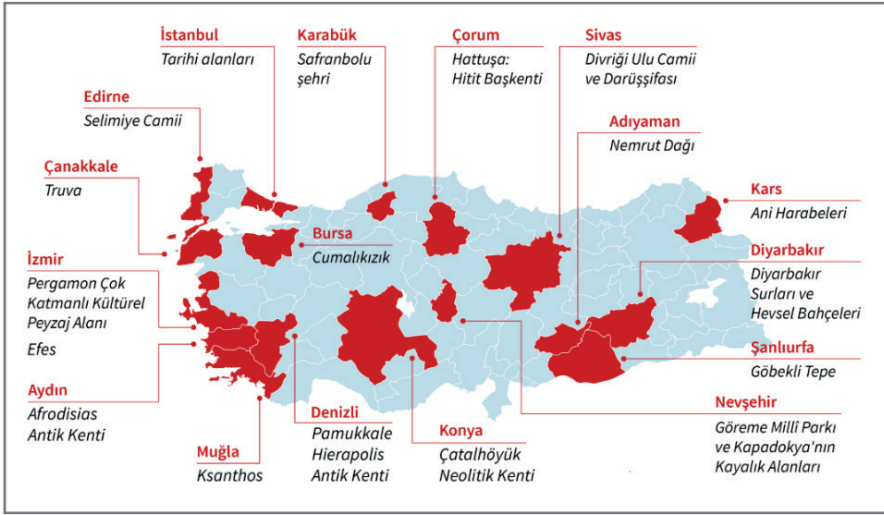
Türkiye, Avrupa ile Asya kıtaları arasında köprü niteliği taşıyan eşsiz coğrafi konumu nedeniyle tarihin her aşamasında farklı kültürlerle ev sahipliği yapmış bir ülkedir. Birçok medeniyetin izlerini taşıyan Türkiye’de binlerce yıl öncesinden günümüze kadar görülen farklı yaşam şekillerinin yansıdığı sanatsal ve mimari çeşitliliğin Türkiye’nin kültürel zenginliğini oluşturduğunu ifade etmek mümkündür. Türkiye’nin mimari mirası M.Ö. 9600’lü yıllardan Göbeklitepe’ye, Osmanlı İmparatorluk mimarisinden modern mimariye ve saraylar, konaklar, kale ve kaleler, han ve çarşılar, dini anıtlar, sarnıçlar vb.’den oluşan Türkiye’deki yerel mimari üsluplara kadar uzanmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi, 2024: 23).

Dünya genelinde insanlık adına olağanüstü değere sahip olduğu varsayılan kültürel ve doğal mirasın betimlenmesini, korunmasını ve muhafazasını teşvik etmeyi amaçlayan Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür

Örgütü (UNESCO), bu çerçevede bir Dünya Mirası Listesi oluşturmuştur. UNESCO dünya çapında 1.199 alanın insanlık için olağanüstü değere sahip olduğunu ilan etmiştir. Alanların 933'ü kültürel, 227'si doğal ve 39'u karma (kültürel ve doğal) niteliktedir. Türkiye, 19'u kültürel, 2'si karma olarak 21 miras alanı ile listede yerini almıştır (UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, 2024)

2020 yılında güncellenen listeye göre; Bizans ve Osmanlı İmparatorluklarına başkentlik yapmış İstanbul'un (Konstantinopolis) tarihi alanları, Karabük'te Safranbolu şehri, Çorum'da Hitit İmparatorluğu'na başkentlik yapan Hattuşa, Sivas'ta Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası, Adıyaman'da Nemrut Dağı, Kars'ta Ani Harabeleri, Diyarbakır'da surlar ve Hevsel Bahçeleri, Şanlıurfa'da dünyanın şimdiye kadar bilinen en eski tarihî yapısı olan Göbeklitepe, Konya'da Neolitik Dönem'e ait en eski yerleşimlerden biri olarak ifade edilen Çatalhöyük Neolitik Kenti, Muğla'da Ksanthos (Xanthos), Aydın'da Afrodiasias Antik kenti, İzmir'de Bergama'da yer alan Pergamon Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı ve Efes Antik Kenti, Çanakkale'de Truva Antik Kenti, Edirne'de Selimiye Camii ve Külliyesi ve Bursa'da Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğunun Doğuşu miras alanı Türkiye'nin UNESCO'nun kalıcı Dünya Mirası Listesi'nde yer alan kültürel miras alanlarıdır. Ayrıca Denizli'de Pamukkale Travertenleri ve Hierapolis Antik Kenti ile Nevşehir'de Göreme Milli Parkı ve Kapadokya'nın kayalık alanları olmak üzere 2 adet karma (kültürel ve doğal) miras alanı vardır. 2021 yılında Malatya'da Arslantepe Höyüğü ile 2023 yılında Ankara'da Gordion ve Konya'nın Eşrefoğlu Camii, Eskişehir'in Sivrihisar Camii, Kastamonu'nun Mahmut Bey Camii, Afyon'un Ulu Camii ve Ankara'nın Arslanhane Camii'nin bulunduğu Orta Çağ Anadolu'sunun Ahşap Hipostil Camiileri kültürel kategorideki miras listesine dahil edilmişti (UNESCO, 2024).

UNESCO bu kalıcı listeye ilaveten kalıcı miras listesine girmesi düşünülen fakat daha adaylık için gereken süreçleri tamamlamamış miras alanlarının bulunduğu geçici bir liste hazırlamıştır. UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'nde de 1.720 alan bulunmaktadır. Türkiye'de, geçici listeye alınan 2020 yılı itibarı ile 77'si kültürel, 4'ü karma ve 3'ü doğal olmak üzere 84 miras alanı bulunmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi, 2024: 22).

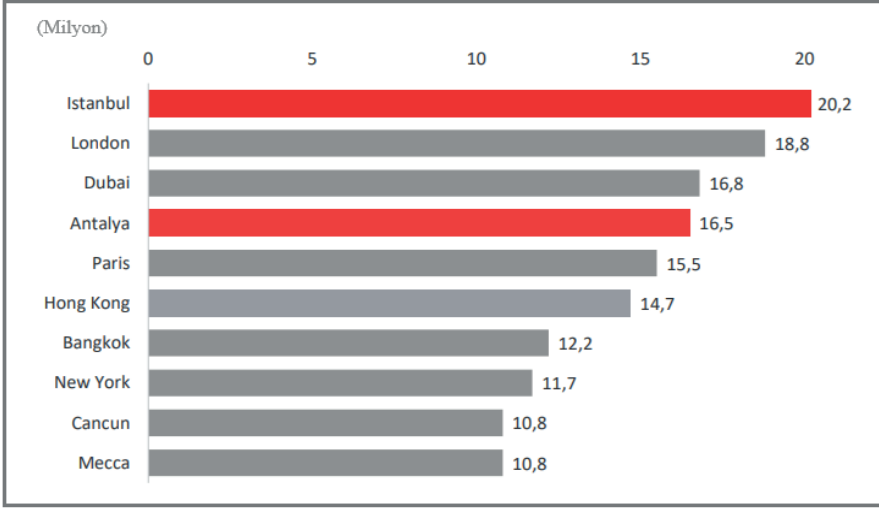

Şekil 2: 2020 Yılı UNESCO Dünya Mirası Listesinde Bulunan Türkiye'deki Miras Alanları

Kaynak: Mangır, 2020.

Şekil 2’de yer alan tüm bu miras alanları Türkiye’nin kültürel açıdan önemini arttırmakta ve turistlerin bu bölgeleri merak edip ziyaret etmesine yol açmaktadır. Bu açıdan turizm türlerinden biri olan kültür turizmi Türkiye’de yaygın olarak görülmektedir. Böylelikle Türkiye’de, kültür turizmindeki faaliyetlerin turizm gelirlerinin artışına katkısının büyük olduğunu söylemek mümkündür.

Kültür turizmi kapsamında UNESCO Dünya Mirası Listesi’nde tarihi alanları ile yer alan İstanbul, 2023 yılında uluslararası düzeyde en çok ziyaret edilen şehir olmuştur. Şekil 3’te görüldüğü üzere 2023 yılında İstanbul’u 20,2 milyon kişi ziyaret etmiştir. İstanbul, 2023’te uluslararası varış sayısında bir önceki yıla göre % 26 büyümeyle listenin başında yer almıştır. Antalya ise 2023 yılında dünyanın en çok ziyaret edilen 4’üncü şehri olmuştur. Antalya’nın ziyaretçi sayısı bir önceki yıla göre % 29 oranında artmıştır. Bu durum, özellikle Antalya’nın yer aldığı Akdeniz’in tatil için uluslararası düzeyde ilk tercih olduğunu göstermektedir. Üç tarafı denizlerle çevrili olan Türkiye’de birbirinde güzel plajlar Karadeniz, Ege Denizi, Akdeniz’in çevresinde 8.300 km’den fazla kıyı şeridine yayılmıştır. Türkiye toplam 551 Mavi Bayraklı plajıyla dünyada 3. sırada yer almaktadır. Kıyı ve deniz turizmi Türkiye’de önemli bir turizm türüdür (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi, 2024: 23).

Şekil 3: 2023 Yılı Uluslararası Turist Varışlarına Göre En Çok Ziyaret Edilen Şehirler

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi, 2024: 9.

Kıtalar arası bağlantı sağlayan konumu, tarihi derinliği ve kültürel öğeleri ile bilinen Türkiye, sağlığın korunması, geliştirilmesi ve hastalıkların tedavisi gayesiyle ikamet adresinden başka bir destinasyona ya da ülkeye seyahat edilmesini gerektiren turizm türü olan sağlık turizmi kapsamında faaliyetlerini geliştirmektedir (Kantar ve Işık, 2014: 15). Yeni inşa edilen sağlık şehirleri, çok sayıdaki hastanesi ve kaliteli sağlık hizmetleri, Türkiye'yi küresel ölçekte öne çıkarmakta ve her geçen gün Türkiye sağlık turizmi yönünden tercih edilen bir ülke konumuna gelmektedir. 2023 yılında 1.398.504 hasta sağlık turizmi amacıyla Türkiye'ye gelerek sağlık hizmeti almıştır. Sağlık turizminden elde edilen turizm geliri 2023 yılında 2.307.130 ABD Doları olarak kaydedilmiştir. Sağlık turizminden elde edilen gelirlerin toplam turizm gelirleri içerisindeki payı 2002 yılında % 1 iken, bu oran 2022 yılında % 4,6'ya çıkmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi, 2024: 23).

Sağlık turizmi içerisinde yer alan ve temel amaçlarından biri sağlığın iyileştirilmesi olan termal (spa) turizm giderek önem kazanmaktadır. Tarih boyunca, Türkiye'deki kaplıcalar birçok cilt, kemik ve iç hastalıklarının tedavisinde kullanılmıştır. Türkiye, bir dizi yaygın hastalığın tedavisinde kullanılan çok sayıda termal kaynağa sahiptir. Türkiye'de 1800'den fazla kaplıca bulunmakta ve bunların sadece % 6'sı turistik amaçlı kullanılmaktadır (Sayılı, Akca, Duman ve Esengun, 2007: 625). Türkiye'nin termal kaynakları dünyada yedinci, Avrupa'da ise birinci sırada yer almaktadır. Her

yıl yüzbinlerce uluslararası hasta ve turist, daha iyi ve daha sağlıklı olmak için Türkiye’nin eşsiz termal tesislerini ziyaret etmektedir. Türkiye, doğal termal kaynaklarının kullanımı bakımından birinci olan Almanya ve ikinci olan İtalya’dan sonra Avrupa’da üçüncü sırada yer almaktadır. 1.500’den fazla termal kaynak alanına kurulu 260’tan fazla termal tesise sahiptir. Türkiye’de yılın yaklaşık 300 günü termal kür mevcuttur. Pek çok Kuzey Avrupa ve İskandinav ülkesinden sigorta şirketleri, hastalarını iyileşme kapsamında termal tedavi için Türkiye’ye göndermektedir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi, 2024: 23).

Turistik destinasyonlar son on yılda birtakım hedeflere ulaşmaya çalışmışlardır. Geleneksel olarak sıcak iklimi ve kumsalları nedeniyle turist çeken destinasyonlar, bu özellikleri gerektirmeyen ürünleri ekleyerek tatil sezonlarını uzatmaya çalışmışlardır. Turizmin 12 aya yayılımını ve sürdürülebilirliğini sağlamak için çeşitli turizm türleri geliştirmişlerdir (Readman, 2003: 172). Bu turizm türlerinden birisi de spor turizmidir. İnsanların belirli bir destinasyona seyahat etmeyi tercih etmesinin giderek yaygınlaşan nedenlerinden biri de şu ya da bu şekilde spora katılmak ya da spor deneyimi yaşamaktır (Higham, 2005: 1). Bu çerçevede gelişen turizm türlerinden birisi golf turizmidir. Ekonomik büyüme ve güçlü dövizin cazibesi golf turizminin gelişmesinin nedenlerinden biridir (Readman, 2003: 175). Turizmin 12 aya yayılması amacına en çok katkı sunması nedeniyle golf turizmi, farklı destinasyonlar ve ülkelerde önemli bir gelişim yatırımı olarak kabul edilmektedir (Özdemir, 2024: 199).

Bu açıdan Türkiye için Antalya ilinin Serik ilçesine bağlı olan Belek, dünyaca ünlü golf sahası tasarımcıları tarafından tasarlanmış golf tesisleri, Professional Golfers Association (PGA) standartlarına uygun yüksek kalitede golf sahaları ve uygun iklimi ile ülkenin en önemli golf turizmi destinasyonudur (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi, 2024: 23). 2008’de Uluslararası Golf Tür Operatörleri Birliği’nce (IAGTO) ‘Avrupa’da Yılın En İyi Golf Bölgesi’ ödülüne layık görülen Belek (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024), 15 farklı golf sahası ve yakınındaki lüks otelleriyle golf tutkunlarına yıl boyunca diledikleri zaman yeni golf sahaları keşfetme olanağı sunmaktadır. Golf sahaları, havaalanı ve oteller aynı bölgede yer alması golf turizmi için gelen ziyaretçilere farklı golf sahalarında, zaman kaybetmeden golf oynama imkânı sağlamaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi, 2024: 23).

Kültür, sağlık ve spor turizminin yanı sıra 1950’li yıllarda yapılmaya başlanan mağara turizmi Türkiye için yeni bir turizm türü sayılmaktadır.

Türkiye’de farklı değerlere sahip olan turizme açılan veya dolaylı olarak turizm sektörüne hizmet eden birçok mağara bulunmaktadır. Tarih öncesi dönemleri keşfetmek isteyenler için Karain ve Öküzini Mağaraları, tarihi ve kültürel öğeleri merak edenler için Saint Pier, Sümela Manastırı, Cennet-Cehennem Mağaraları ve Kapadokya yeraltı şehirleri, sağlık için Çankırı Tuz Mağarası ve Alanya Damlatış Mağaraları, Sportif aktiviteler için Ayvaini ve Dupnisa Mağaraları, görsel mağaracılık olarak Dim ve Tınaztepe Mağaraları ile inanç turizmi için Hz. Eyüp, Hz. Yusuf ve Yedi Uyurlar Mağaraları uygundur (Yozcu, 2019).

İnsanların farklı inançlar hakkında bilgilenmesini ya da kendisinin inancını güçlendirmesini ve ruhanî yönden rahatlamasını sağlayan inanç turizmi kapsamında Türkiye’de mağaraların yanı sıra Ankara’da Hacı Bayram Camii ve Türbesi; İstanbul’da Aya İrini Kilisesi, Ayasofya-i Kebir Cami-i Şerifi, Sultan Ahmet Camii, Eyüp Sultan Camii; İzmir Selçuk’ta Meryem Ana Evi, Hatay’da St. Pierre Anıt Müzesi; Mersin Tarsus’ta St. Paul Anıt Müzesi; Konya’da Mevlâna Türbesi (Müzesi); Hz. Nuh’un gemisinin tufan neticesinde karaya oturduğu yer olarak kabul edilen Ağrı Dağı; putlara karşı çıkan Hz. İbrahim’in ateşe düşeceği an ateşin suya, ateşte yanan odunların ise balığa dönüştüğüne inanılan Şanlıurfa’da Balıklı Göl bulunmaktadır (Agiş, 2019).

Bilindik genel turizm türlerine alternatif olarak gelişen turizm türleri ile birlikte insanlar ekoturizme doğru yönelmişlerdir. Ekoturizmin bir türü olarak kabul edilen yayla turizmi, insanların doğada deneyim yaşama istekleri, sessizlik ve huzur ortamına olan ihtiyaçları, doğa yürüyüşü gerçekleştirmeleri, kırsal yaşamın günlük işleyişini deneyimlemeleri, yaylalarda yapılan şenliklere katılmak istemeleri gibi nedenlerle giderek yaygınlaşmaktadır (Akyol ve Çalık, 2022: 302). Karadeniz Bölgesi’nde Ordu’da Perşembe Yaylası, Rize’de Ayder Yaylası ve Pokut Yaylası, Giresun’da Kümbet Yaylası yayla turizminin yapıldığı yaylalardan birkaçıdır. Akdeniz Bölgesi’nde Antalya, Mersin, Adana, Osmaniye ve Hatay illeri turistik yaylaların en fazla bulunduğu illerdir. Özellikle Antalya çevresinde bulunan bazı yaylalar, kıyı turizmi için gelen ziyaretçiler için düzenlenen günübirlik turlarla alternatif bir etkinlik olarak değerlendirilmektedir (Doğanay, 2019).

İnsanların birçok amaçla bir araya gelmesi, bilgi alışverişinde bulunma amacıyla farklı isimlerde toplantılar düzenlemesi ve düzenlenen bu toplantıları genel olarak ikamet adreslerinin dışında değişik destinasyonlarda gerçekleştirmek istemesi sonucunda turizm sektöründe yeni bir türün ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Son zamanlarda sayısı giderek artış gösteren kongrelerin programlarında toplantıların yanı sıra kalan boş zamanların

değerlendirilmesi adına alışveriş, eğlence ve kültür turları gibi bazı faaliyetlerin yer aldığı gözlemlenmektedir. Bu sebeple kongre programlarının içerisine dahil edilen bu tür faaliyetler kongre turizmini oluşturmaktadır (Kılıç, 2020). Türkiye’nin ekonomisine ve gelişimine katkı sağlayan en önemli turizm türlerinden birisi kongre turizmidir. Kongre turizminin yoğun olarak görüldüğü şehirler İstanbul, Ankara, Bursa ve İzmir’dir.

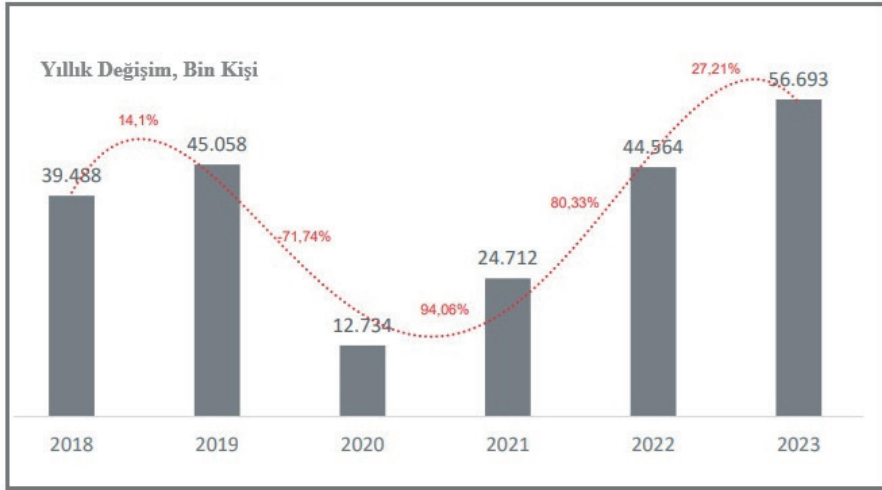
Yaz turizmine benzer olarak bir mevsimde gerçekleşen turizmi ifade eden ve genellikle kayak vb. sporların etrafında şekillenen merkezlerde yoğun olarak görülen bir turizm türü olan kış turizmi, kış sporları turizmi ya da kayak turizmi olarak da adlandırılmaktadır (Demiroğlu, 2013:23). Türkiye, 4 mevsimin yaşandığı iklim koşullarına sahip olan bir ülke olarak kış turizmi açısından da önem taşımaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın son verilerine Türkiye’de 9 adet aktif, 7’si yarı aktif ve 13’ü proje aşamasında olmak üzere toplam 29 kayak merkezi vardır. Aktif kayak merkezleri; Bursa’da Uludağ, Bolu’da Kartalkaya, Erzurum’da Palandöken, Isparta’da Davraz, Kastamonu/Çankırı’da Ilgaz, Kars’ta Sarıkamış, Kayseri’de Erciyes, Kocaeli’nde Kartepe ve Sivas’ta Yıldız Dağı’dır. Yarı aktif kayak merkezleri; Ardahan’da Yalnızçam Uğurludağ, Bayburt’ta Kop Dağı, Çankırı’da Yıldıztepe, Denizli’de Bozdağ, Erzincan’da Ergen Dağı, Gümüşhane’de Zigana ve Samsun’un Ladik ilçesinde Akdağ’dan oluşmaktadır (Evren, 2023: 168).

Deniz ve kıyı turizminin içerisinde yer alan yat turizmi 3 tarafı denizlerle çevrili olan Türkiye’de özellikle Ege Bölgesi’nde İzmir-Çeşme’de, Aydın-Kuşadası’nda, Muğla-Bodrum/Marmaris/Fethiye’de, Antalya-Kaş’ta gerçekleştirilmektedir. Yat turizmi kişilere ait olan, ortaklaşa kullanılan, ödünç alınan veya kiralanılan yatlarla gerçekleştirilen deniz seyahati ve aynı zamanda bu seyahat esnasında gerçekleştirilen bütün turistik faaliyetleri kapsamaktadır (Barlas, 2019). Akdeniz’in ve Ege Denizi’nin konumu Türkiye’de yat turizminin gelişiminde oldukça etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Bunlara ek olarak Türkiye’de hava sporları ve macera turizmi kategorisinde yer alan yamaç paraşütü ve balon turizmi de yaygın olarak gerçekleştirilmektedir. Yamaç paraşütü serbest atlama paraşütü ile eğimi ve yükseltisi olan bir tepede paraşütün açık olarak serilmesinden sonra paraşüt pilotunun koşmasıyla paraşüte dolan havanın etkisi ile havalanma eylemi olarak ifade edilebilmektedir (Sunar, Gökçe, Gökçe ve Şahin, 2018: 1423). Spor olarak yapılmasının yanında turizm sektöründe yeri olan bir faaliyet olan yamaç paraşütü Türkiye’de Muğla-Fethiye’de, Antalya-Kaş’ta, Denizli-Pamukkale’de turistik faaliyet olarak yoğun bir şekilde gerçekleştirilmektedir.

Bir diğerk hava sporu-macera turizmi olarak balon turizmi de Türkiye’de turizmde önemli bir yere sahiptir. Balon ile havalanarak gerçekleştirilen bu deneyim, turistlere görülmesi istenen bir destinasyonu havadan güzel ve geniş bir açıyla, heyecan verici bir biçimde seyretme olanağı sağlamaktadır (Can ve Üst Can, 2019: 188). 2000’li yıllardan bu yana giderek artan bir şekilde talep gören balon turları özellikle Kapadokya’da yoğun bir biçimde gerçekleştirilmektedir. Sabahın erken saatlerinde binilerek yükselen balonlar ile turistler bölgenin tüm güzelliğini görmekte, ayrıca sabah güneşin doğumunu akşam güneşin batımını gökyüzünden izlemektedir (Yılmaz, 2019). Kapadokya’nın yanı sıra turistler, Denizli-Pamukkale’de bembeyaz travertenleri, Şanlıurfa-Haliliye’de dünyanın keşfedilmiş en eski yerleşim yeri olarak kabul edilmiş Göbeklitepe’nin arkeolojik alanını, Afyonkarahisar-Kütahya-Eskişehir illerinin bulunduğu bölgede yer alan 3000 yıllık tarihe sahip Frig Vadisi’ni de balon turu ile görebilmektedir (Erdin, 2023).

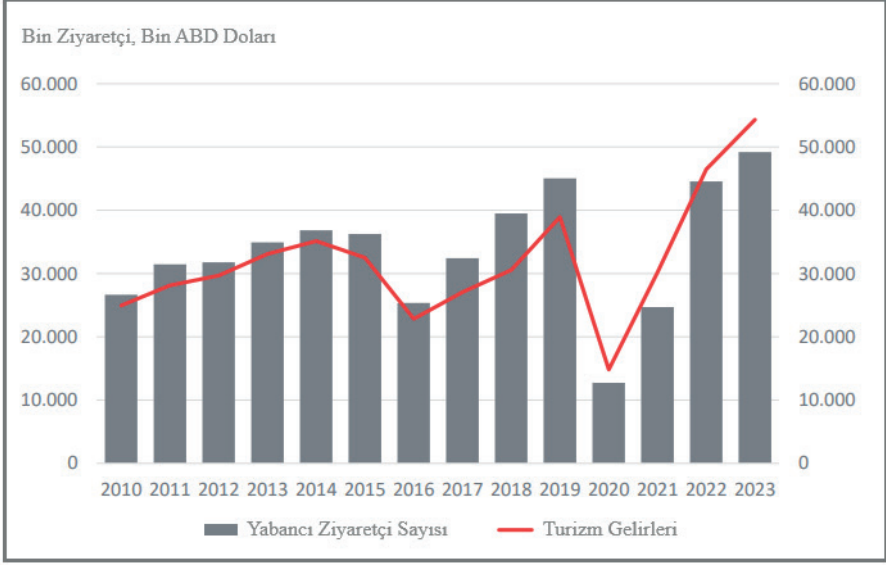
Yıllar içerisinde gelişen tüm bu aktiviteler ve turizm çeşitliliği sayesinde milyonlarca turistin Türkiye’yi ziyaret etmeye geldiğini, turizm türlerinin artışı ile paralel olarak gelen yabancı turist sayısının da arttığını söylemek mümkündür. Şekil 4’teki bilgilere bakıldığında 2018 yılına göre 2019 yılında yabancı ziyaretçi sayının % 14,1 arttığı görülmektedir. 2019 yılının sonlarında başlayan Covid-19 pandemisi nedeniyle seyahat kısıtlamaları, sınırların kapatılması, seyahat yasakları nedeniyle Türkiye’ye gelen yabancı ziyaretçi sayısında 2020 yılında % 71,74 gibi ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Türkiye’de turizm sektörü, Covid-19 tedbirleri ve güvenli turizm sertifikasının da etkisiyle 2021 yılında % 94,06 artışla güçlü bir toparlanma göstermiştir. 2022 yılında ise Türkiye’yi 45 milyon yabancı ziyaretçi ziyaret etmiştir. 2022 yılında turizm sektörünün Covid-19 pandemisinin etkilerini atlatıp toparlandığını söylemek mümkündür. Yabancı ziyaretçi sayısının 2019 yılı seviyelerine geri dönmesini tam toparlanmanın göstergesi olarak kabul etmemiz mümkündür. 2023 yılında Türkiye’yi 56 milyondan fazla ziyaretçi ziyaret etmiştir. 2023 yılı Türkiye’nin ziyaretçi sayısında rekor yılı olmuştur. 2022 yılına göre 2023’te yabancı ziyaretçi sayısında % 27,21 oranında artış gerçekleşmiştir.

Şekil 4: 2018-2022 Yılları Arasında Türkiye'yi Ziyaret Eden Yabancı Ziyaretçi Sayısı

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi, 2024: 13.

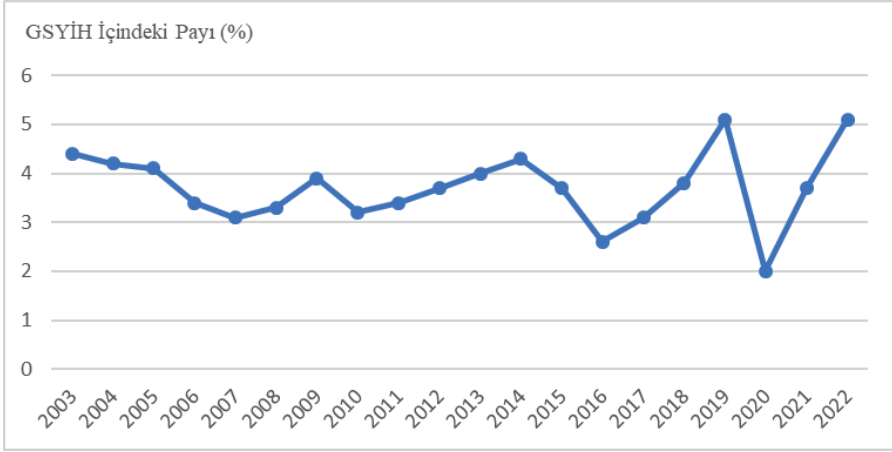
Türkiye'de turizm sektörünün gelişmesinde yabancı ziyaretçi profili ve sayısı temel etkidir. Genel olarak yabancı ziyaretçinin toplam ziyaretçi içindeki payı % 83'ün üzerinde olup, yurt dışında yaşayan Türkiye vatandaşlarının katkısı sınırlı ve sürekli. 2023'te toplamda 54,3 Milyar Dolar turizm geliri elde edilirken bunun 2023'te 45,4 Milyar Dolar'ının yabancı ziyaretçiden elde edilen turizm geliri olduğu görülmektedir. Şekil 5'te yer alan yabancı ziyaretçi sayısı ve turizm gelirleri karşılaştırma verilerine göre Covid-19 pandemisinin başladığı 2019 yılı ile 2023 yılı arasında yabancı ziyaretçi sayısında % 9,2'lik bir artış ve turizm gelirlerinde % 39,52'lik bir artışın olduğu görülmektedir. 2022 yılı ile 2023 yılını kıyasladığımızda ise yabancı ziyaretçi sayısında % 10,42 oranında ve turizm gelirlerinde % 16,86 oranında artış olduğu anlaşılmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi, 2024: 14).

Şekil 5: 2010-2023 Yılları Arası Yabancı Ziyaretçi Gelişleri ve Turizm Gelirleri

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi, 2024: 14.

Şekil 6'daki turizm gelirlerinin yıllara göre GSYİH içerisindeki oranına bakıldığında 2016 yılından Covid-19 pandemisinin yaşandığı 2019 yılına kadar artış görülmektedir. Seyahat kısıtlamaları ve yasakları sebebiyle turizm sektörünün olumsuz etkilendiği 2019 yılı ve 2020 arasında turizm gelirlerinin oldukça düştüğü görülmektedir. Sonrasında 2021 ve 2022 yıllarında turizm sektörü toparlanmaya çalışmış ve sektörün gelirleri 2022 yılında 2019 yılındaki düzeye ulaşmıştır. Pandeminin etkilerinin yavaş yavaş ortada kalktığı günümüzde 2023 yılı Türkiye için turizmin yükseliş gösterdiğini söylemek mümkündür.

Şekil 6: Yıllara Göre Turizm Gelirlerinin GSYİH İçindeki Payı

Kaynak: TURSAB (Türkiye Seyahat Acentaları Birliği) verileri kullanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Türkiye konaklama vergisi uygulamalarına başlama kararını 2019 yılında almış ancak pandemi sebebiyle uygulamayı önce 2021'e sonra 2023'e ertelemiştir. Türkiye'de 05.12.2019 tarihli ve 7194 Sayılı Dijital Hizmet Vergisi ile Bazı Kanunlarda ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile Konaklama Vergisi, Dijital Hizmet Vergisi ve Değerli Konut Vergisi vergi mükellefiyetine getirilmiş ve bunun yanı sıra, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu, 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu ile 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun bazı maddelerinde değişiklik ve eklemeler yapılmıştır. Konaklama vergisi, 13/7/1956 tarihli ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun Hizmet Vergileri başlıklı İkinci Kısımda yer alan vergilerdendir.

7194 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesiyle değişen ve yürürlük tarihi 01.04.2020 olarak belirlenen konaklama vergisinin uygulaması Koronavirüs tedbirleri sonrasında açıklaması yapılan ekonomik destek paketleri içinde 1 Ocak 2021'e ertelenmiştir. 11/11/2020 tarihli ve 7256 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 42'nci maddesiyle konaklama vergisinin 1/1/2021 olan yürürlük tarihi ise 1/1/2022 biçiminde değiştirilmiştir.

14.10.2021 tarihli ve 7338 sayılı Vergi Usul Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 61'inci maddesiyle değiştirilen 7194 sayılı Kanun'un 52'nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi hükmüne göre konaklama vergisinin uygulaması 1 Ocak 2023 tarihine ertelenmiştir.

Türkiye’de uygulamaya 2023 yılında başlanan konaklama vergisinin konusunu 13/07/1956 tarihli ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun “Konaklama vergisi” başlıklı 34 üncü maddesinde, “Otel, motel, tatil köyü, pansiyon, apart otel, misafırhane, kamping, dağ evi, yayla evi gibi konaklama tesislerinde verilen geceleme hizmeti ile bu hizmetle birlikte satılmak suretiyle konaklama tesisi bünyesinde sunulan diğer tüm hizmetler (yeme, içme, aktivite, eğlence hizmetleri ve havuz, spor, termal ve benzeri alanların kullanımı gibi) ...” oluşturmakta ve “Geceleme hizmetinin; sağlıklı yaşam tesisleri, eğlence merkezleri gibi tesislerin bünyesinde sunulması, vergilendirmeye etki etmediği” açıklanmaktadır.

Yine aynı şekilde 6802 sayılı Kanun’un 34’üncü maddesinde konaklama vergisinin matrahının “...verginin konusuna giren hizmetler karşılığında, katma değer vergisi hariç, her ne suretle olursa olsun alınan veya bu hizmetler için borçlanılan para, mal ve diğer suretlerde sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaat, hizmet ve değerler toplamı” olduğu belirtilmektedir. Verginin oranı % 2 olarak tespit edilirken; “Cumhurbaşkanı, bu oranı bir katma kadar artırmaya, yarısına kadar indirmeye, bu sınırlar içinde farklı oranlar tespit etmeye yetkilidir”. Konaklama vergisinin, “konaklama tesislerince düzenlenen fatura ve benzeri belgelerde ayrıca gösterilmesi” gerekmekte ve konaklama vergisinden “herhangi bir ad altında indirim yapılamayacağı” hüküm altına alınmıştır. Konaklama vergisi ise, “katma değer vergisi matrahına dâhil edilmeyen” bir unsur olduğu belirtilmektedir.

Turizm’de çeşitli vergiler uygulayan diğer tüm destinasyonlar ya da ülkeler gibi Türkiye de konaklama vergisini turizm sektöründen ek bir gelir elde etmek ve turizm destinasyonlarında meydana gelebilecek olumsuz dışsallıkları azaltmak veya ortadan kaldırmak amacıyla getirmiştir. Vergi gelirlerinin hangi giderler için harcanacağı spesifik olarak belirlenmemekle birlikte Türkiye’nin turizm açısından tanıtımı, turizmin sürdürülebilir bir faaliyet olması için turizm destinasyonlarının altyapılarının geliştirilmesi, turizm pazarındaki rekabet gücünü artırma gibi amaçlar için harcanabilmesi muhtemeldir.

Türkiye şehre göre değişmeyen sabit oranlı bir konaklama vergisi uygulamaktadır. Gecelik konaklama bedelinin KDV hariç tutarı üzerinden hesaplanan bu verginin gelirleri şehirlere göre farklılık gösterecektir. Yoğun turist ziyareti alan şehirler yüksek vergi getirileri sağlarken turizm destinasyonu bulunmayan şehirler getiri sağlayamayacaktır. Bu açıdan Avrupa’nın bazı şehir veya bölgelerinde uygulanan vergi gelirlerinin şehir veya bölgenin kullanımına bırakılması şehirler arasında gelir eşitsizliğine yol açacaktır. Bu sebeple elde edilen gelirlerin öncelikli olarak turizm

destinasyonlarına harcanması ve kalan tutarların diğer şehirlere aktarılması uygun olacaktır.

2023 yılında en çok ziyaret edilen ilk 10 şehir içerisinde İstanbul ve Antalya olmak üzere iki şehri bulunan Türkiye, buralarda daha yoğun olan turist döngüsünün meydana getirebileceği olumsuz dışsallıkları en aza indirebilmek adına daha fazla ziyaret edilen şehirlerde ekstra şehir vergisi uygulamalıdır. Turistlerin Türkiye’ye gelişini etkilemeyecek ancak olumsuz dışsallıkları giderebilecek ve ekstra gelir elde edilmesini sağlayacak optimum miktar belirlenerek uygulanan şehir vergisi en çok ziyaret edilen şehirlerde turizmin sürdürülebilirliği sağlayacaktır. 2024 yılında İspanya’nın Barcelona şehrinde turist sayısını kontrol altına almak ve turist gelirlerini artırırken aynı zamanda kitle turizminden Barcelona’ya değer katan kaliteli turizme geçiş planında olduğu gibi ilk olarak İstanbul ve Antalya için böyle bir uygulama getirilmelidir. Böylece aşırı turizmin etkileri azalırken, 2023 yılında 20,2 milyon turistin ziyaret ettiği İstanbul’da ve 16,5 milyon turistin ziyaret ettiği Antalya’da uygulanacak 1 € gibi bir ekstra şehir vergisinin turizm gelirlerine katkısı İstanbul’dan 20,2 milyon € ve Antalya’dan 16,5 milyon € olmak üzere toplam 36,7 milyon € olacaktır.

4. SONUÇ

Yerel kaynakların bozulmasına ve tükenmesine, halkın ve ekonominin refahının azalmasına katkıda bulunan olumsuz dışsallıklar ile karşı karşıya kalan turizm destinasyonları için hükümetler, bu tür dışsallıkların azaltılması veya giderilmesi için vergilendirme gibi birtakım önlemler almaktadır. Turizm faaliyetlerinin başladığı günlerden bu yana bazı destinasyonlarda uygulanan bu vergiler, zaman içerisinde birçok destinasyona ve ülkeye yayılmıştır. Otel konaklamaları, ulaşım ve turistik yerler gibi turizmle ilgili faaliyetlere ilişkin vergiler olumsuz dışsallıkları azaltmanın yanı sıra aynı zamanda hükümetler için gelir oluşturmaktadır. Ülkeye giriş çıkışlarda havalimanı veya limanlarda kurulan ofisler aracılığıyla, konaklama tesislerinde ücretin içerisinde ya da faturaya eklemek suretiyle ülkeler bu vergileri doğrudan veya dolaylı olarak turistlerden tahsil etmektedir.

Hangi isimle adlandırılırsa adlandırılısın ister konaklama vergisi denilsin ister kullanım süresi vergisi, şehir vergisi, turist vergisi, yatak vergisi, kültürel gelişim vergisi/kültür vergisi, eğlence altyapısı kullanım vergisi, spa vergisi, kültür ve turizm vergisi, hotel vergisi veya yerel vergi denilsin tüm turizmdeki spesifik vergilerin amacı turizm destinasyonlarının ve ülkelerin turizm sektöründen elde edecekleri gelirleri artırırken aynı zamanda turizmde sürdürülebilirliği sağlamaktır. Bu vergiler aracılığı ile elde edilen

gelirlerin kullanımı Avrupa'da bazı turizm destinasyonlarında olduğu gibi bölgenin altyapısının geliştirilmesi, turizminin teşvik edilmesi veya bölgedeki kamu hizmetlerinin finansmanının sağlanması için bölgenin kullanımına bırakılabilmektedir. Ya da Türk Vergi Sistemi'ndeki gibi toplanan tüm vergi gelirlerinin bir havuzda birikmesi ve toplanan herhangi bir vergi gelirinin bütçede yer alan herhangi bir gidere özel olarak tahsis edilmemesi ve tüm kamu harcamalarının bu havuzdan yapılması (âdem-i tahsis) ilkesi gereği olarak merkezi hükümetçe gerekli görülen kamu harcamalarına aktarılabilmektedir. Her iki durumda da esas olan vergi gelirlerinin turizmde sürdürülebilirliği sağlayacak alanlara harcanmasıdır.

Uygulanan konaklama vergilerinin bir destinasyonun turizm pazarındaki rekabet gücünü etkilememesi ve turizminin sürdürülebilir olması için optimum düzeyde belirlenmesi gerekmektedir. Turizmle ilgili hizmetlere uygulanan yüksek vergiler, genel seyahat maliyetini artıracığından, bir destinasyonu ziyaretçiler için daha az çekici hale getirebilmektedir. Turistleri çekmek ve turizmin devamlılığını sağlamak için belirlenecek optimum konaklama vergisi ülkelere gelir sağlarken turist sayısının fazlalığı ile ortaya çıkabilecek olumsuz dışsallıkların giderilmesine de yardımcı olacaktır. Bu açıdan Türkiye'de uygulanmaya 2023 yılında başlanan sabit oranlı konaklama vergisi ile elde edilecek gelir Türkiye'nin halihazırdaki turizm destinasyonlarının faaliyetlerini sürdürmesine katkı sağlayacaktır. Konaklama Vergisi'nin etkisi ile turizm gelirlerinde meydana gelen artış, ülke ekonomisini pozitif etkileyecektir.

Turist yoğunluğunun yüksek olduğu popüler İtalyan şehirleri Roma, Milano, Floransa ve Venedik'te diğer şehirlere kıyasla daha yüksek şehir vergisi uygulanmaktadır. Slovenya Ljubljana ve Bled gibi büyük şehirlerinde ve tatil destinasyonlarında daha yüksek vergi uygulamaktadır. 2024 yılında İspanya'nın Barselona şehrinde turist sayısını kontrol altına almak ve turist gelirlerini arttırırken aynı zamanda kitle turizminden Barselona'ya değer katan kaliteli turizme geçiş planında olduğu gibi ilk olarak 2023'te dünyada en fazla ziyaret edilen ilk 10 şehir arasında birinci sırada yer alan İstanbul ve dördüncü sırada yer alan Antalya için yoğun olan turist döngüsünün meydana getirebileceği olumsuz dışsallıkları en aza indirebilmek adına daha fazla ziyaret edilen şehirlerde ekstra şehir vergisi uygulanmalıdır. Böylece aşırı turizmin olumsuz etkileri azalırken, 2023 yılında 20,2 milyon turist ziyaret ettiği İstanbul için ve 16,5 milyon turist ziyaret ettiği Antalya için uygulanacak 1 € gibi bir ekstra şehir vergisinin turizm gelirlerine katkısı İstanbul'dan 20,2 milyon € ve Antalya'dan 16,5 milyon € olmak üzere toplam 36,7 milyon € olacaktır. Konaklama vergisine ek olarak bu şehirlerden alınacak ekstra şehir

vergileri ile sürdürülebilir turizm sağlanması İstanbul ve Antalya’nın aynı zamanda Türkiye’nin de geleceğine yapılan bir yatırım olarak görülmelidir.

Özellikle çok fazla turist tarafından ziyaret edilen Venedik, yoğun hafta sonlarında aşırı kalabalıklaşmayı önlemek için, aşırı turizmin Venedik’in hassas ekosistemine verdiği zarar nedeniyle geçen yıl UNESCO’nun Tehlike Altındaki Dünya Mirası Listesi’ne girmekten kıl payı kurtulmasının ardından gündeme gelen bir turizm vergisi uygulamaya başlamıştır. Türkiye’nin de UNESCO Dünya Mirası Listesi kapsamında ziyaret edilen birçok turistik destinasyonu bulunmaktadır. Buralarda turizmden meydana gelebilecek olumsuz dışsallıkları giderebilmek için öncelikle ziyaretçi sayısı yüksek olan Pamukkale Travertenleri ve Hierapolis Antik Kenti’nin bulunduğu Denizli, Göreme Milli Parkı ve Kapadokya’nın Kayalık Alanlarının bulunduğu Nevşehir, Efes Antik Kenti’nin bulunduğu İzmir ve son yıllarda giderek bilinirliği artan Göbeklitepe’nin bulunduğu Şanlıurfa’da konaklama vergisine ek olarak şehir vergisi uygulanması bu yerlerin UNESCO Dünya Mirası Listesi’nde kalması ve turizminin sürdürülebilirliği açısından destek olacaktır.

Kaynaklar

- Adedoyin, F. F., Seetaram, N., Disegna, M. and Filis, G. (2023). The Effect of Tourism Taxation on International Arrivals to a Small Tourism-Dependent Economy. *Journal of Travel Research*. 62(1): 135 –153.
- Agiş, F. D. (2019). İnanç Turizmi. 30.04.2024 tarihinde <<https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/inanc-turizmi>> adresinden ulaşıldı.
- Aksu, A., Uçar, Ö. ve Kılıçarslan, D. (2016). Golf Turizm: A Research Profile and Security Perceptions in Belek, Antalya, Turkey, *International Journal of Business and Social Research (IJBSR)*, 06(12), 01-12.
- Akyol, C. ve Çalık, İ. (2022). Türkiye’de Yayla Turizmi Üzerine Yapılmış Lisansüstü Araştırmaların Bibliyometrik Analizi. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*. 5(2): 299-315.
- Ataman, H.; Esen, M. F. ve Vatan, A. (2007). Medikal Turizm Kapsamında Sunulan Sağlık Hizmetlerinde Kalite ve Hasta Güvenliği. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 3(1), 28-44.
- Avcı, A. ve Sartayeva, K. (2020). İpek Yolu’ndaki Kültürel Mirasın Dünya Turizmine Kazandırılması: Kazakistan Örneği. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 14-36.
- Ayaz, N. ve Eren, M. (2020). Türkiye’de İnanç Turizmi Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 284-300.
- Azam, A., Maqsood, S. A., Ahmad, J. and Azhar Ud Din, M. (2018). Economical and Societal Benefits of Tourism (A Case Study of Bomborat Chital). MPRA Paper No. 97490, 09.04.2024 tarihinde <<https://mpra.ub.uni-muenchen.de/97490/>> adresinden erişildi.
- Barlas, B. (2019). Yat Turizmi. 30.04.2024 tarihinde <<https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/yat-turizmi>> adresinden erişildi.
- Bettensteuer. (2024). Der ultimative Bettensteuer-Überblick. 17.04.2024 tarihinde <https://www.bettensteuer.de/#google_vignette> adresinden erişildi.
- Bilici, N. ve Işık, Z. (2018). Bölgesel Kalkınmada Yayla Turizmi: Rize İli Örneği. *AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 1-21.
- Bulgaristan Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı. (2024). Tourist Tax. 14.04.2024 tarihinde <<https://www.minfin.bg/en/781>> adresinden erişildi.
- Can, M. Ve Üst Can, Ç. (2019). Kapadokya’da Balon Turizmi Deneyimi ve Kabul Edilebilir Risk Durumu. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(3):188-198.
- Cunningham, E. (2022). This idyllic tourist destination will soon charge travellers a \$200-per-night tax. 13.04.2024 tarihinde <<https://www.time-out.com/news/this-idyllic-tourist-destination-will-soon-charge-travellers-a-200-per-night-tax-070522>> adresinden erişildi.

- Çakıcı A. C. (2009). *Toplantı Yönetimi, Kongre, Konferans, Seminer ve Fuar Organizasyonları*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Çımat, A. ve Bahar, O. (2003). Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Değerlendirme. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, (6) 2003, 1-18.
- Çoban, O. ve Özcan, C. C. (2013). Türkiye'de Turizm Gelirleri-Ekonomik Büyüme İlişkisi: Nedensellik Analizi (1963-2010). *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, Nisan 2013, 8(1), 243-261.
- Davies, P. (2019). Balearics outlines projects funded by sustainable tourism tax. 15.04.2024 tarihinde <<https://travelweekly.co.uk/articles/332551/balearics-outlines-projects-funded-by-sustainable-tourism-tax>> adresinden erişildi.
- Daunton, N. (2023). Planning a Caribbean getaway in 2023? Here's why the Dominican Republic deserves your time. 14.04.2024 tarihinde <<https://www.euronews.com/travel/2023/01/31/planning-a-caribbean-getaway-in-2023-heres-why-the-dominican-republic-deserves-your-time>> adresinden erişildi.
- Demiroğlu, C. O. (2013). İklim değişikliğinin kış turizmüne etkisi. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğanay, S. (2019). Yayla Turizmi. 30.04.2024 tarihinde <<https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/yayla-turizmi>> adresinden erişildi.
- Durán-Román, J. L., Cárdenas-García, P. J. and Pulido-Fernández, J. I. (2020). Taxation of Tourism Activities: A Review of the Top 50 Tourism Destinations. *Revista de Economía Mundial*. 55 (2020): 49-78.
- Durbarry, R. (2008). Tourism Taxes: Implications for Tourism Demand in the UK. *Review of Development Economics*, 12(1): 21-36.
- Endonezya Cumhuriyeti Kopenhag Büyükelçiliği. (2024). Bali International Tourism Levy from the 14th of February 2024. 14.04.2024 tarihinde <[https://kemlu.go.id/copenhagen/en/news/28006/bali-international-tourism-levy-from-the-14th-of-february-2024#:~:text=Starting%20from%20the%2014th%20of,\(equivalent%20to%20DKK%2066\).](https://kemlu.go.id/copenhagen/en/news/28006/bali-international-tourism-levy-from-the-14th-of-february-2024#:~:text=Starting%20from%20the%2014th%20of,(equivalent%20to%20DKK%2066).>)> adresinden erişildi.
- Erdin, Z. (2023). Türkiye'de Balon Turu Yapılabilen Yerler. 30.04.2024 tarihinde <<https://www.biletdukkani.com/blog/turkiyede-balon-turu-yapilabilen-yerler/>> adresinden erişildi.
- Etoiles de France. (2024). La taxe de séjour à Paris durant les JO 2024. 16.04.2024 tarihinde <<https://etoiles-de-france.fr/taxe-de-sejour-paris-jo-2024/#:~:text=Depuis%20le%201er%20janvier%202024,hausse%20des%20co%C3%BBts%20d'h%C3%A9bergement.>>> adresinden erişildi.
- ETOA. (2019a). ETOA's 2019 review of European tourism taxes calls for destinations to recognise the value of the visitor economy and risk to compe-

- titiveness. 15.04.2024 tarihinde <https://www.etoa.org/etoa-review-tourism-taxes/> adresinden erişildi.
- ETOA. (2019b). Tax and tourism: a destination management problem?. 15.04.2024 tarihinde <https://www.etoa.org/wp-content/uploads/2019/02/Tax-and-tourism-a-destination-management-problem.edited-for-web.pdf?_gl=1*16k3v86*_ga*MjEzOTU2NzUxOC4xNzEz-MjgyNjY2*_ga_W5SYNKN1ZH*MTcxMzUyNTc3Ny4zLjEuMTcxMzUyNTgwNS4zMi4wLjA.> adresinden erişildi.
- ETOA. (2024). Tourism tax rates. 15.04.2024 tarihinde <<https://www.etoa.org/tourist-tax-rates/>> adresinden erişildi.
- European Commission. (2017). The Impact of Taxes on the Competitiveness of European Tourism Final Report 15.04.2024 tarihinde <<https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/130660/The%20Impact%20of%20Taxes%20on%20the%20Competitiveness%20of%20European%20tourism.pdf>> adresinden ulaşıldı.
- Evren, S. (2023). Bir Cumhuriyet Projesi Olarak Türkiye’de Kış Turizmi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 34(3): 163-175.
- Gago, A., Labandeira, X., Picos, F. and Rodríguez, M. (2009). Specific and general taxation of tourism activities. Evidence from Spain. *Tourism Management*. 30 (2009): 381-392.
- Hepaktan, C. E. ve Çınar, S. (2010). Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkileri. *Celal Bayar Üniversitesi SBE Dergisi*, 8(2), 135-154.
- Hırvatistan e-Vatandaş Bilgi ve Hizmetleri. (2024). Tourist tax. 14.04.2024 tarihinde <<https://gov.hr/en/tourist-tax/1520>> adresinden erişildi.
- Higham, J. (2005). Sport tourism destinations: issues, opportunities and analysis introduction. Higham, J. (Der) *Sport Tourism Destinations: Issues, opportunities and analysis* (1st Edition) içinde (ss. 1-14). Elsevier Butterworth-Heinemann, Oxford.
- Hudson, S. (2008). *Tourism and Hospitality Marketing A Global Perspective*. Sage Publications, London.
- Hughes, R. A. (2024a). Barcelona is increasing its tourist tax next week - here’s how much you’ll have to pay from April. 07.04.2024 tarihinde <<https://www.euronews.com/travel/2024/03/25/barcelona-is-increasing-its-tourist-tax-heres-how-much-youll-have-to-pay-in-2023>> adresinden erişildi.
- Hughes, R. A. (2024b). Venice entry fee launches: You can now book your ticket to visit in 2024. 14.04.2024 tarihinde <<https://www.euronews.com/travel/2024/01/16/venice-entry-fee-here-are-all-the-dates-when-youll-have-to-pay-to-visit-in-2024>> adresinden erişildi.
- İnan, G. (2024). Sürdürülebilir bir geleceğin inşasında Turist Vergisinin (Konaklama Vergisi) rolü. 13.04.2024 tarihinde <<https://vergialgi.com/surdurulebilir-bir-gelecegin-insasinda-turist-vergisinin-konaklama-vergisi-rolu>> adresinden erişildi.

- Kantar, G. Ve Işık, E. (2014). Türkiye'de Sağlık Turizmi (Health Tourism in Turkey). *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*. 1(1):15-20.
- Kelly, L. (2024). These are all the destinations you'll need to pay extra to visit this year. 14.04.2024 tarihinde <<https://www.timeout.com/news/these-are-all-the-destinations-youll-need-to-pay-extra-to-visit-this-year-020224>> adresinden erişildi.
- Kılıç, G. (2020). Kongre Turizmi. 30.04.2024 tarihinde <<https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/kongre-turizmi>> adresinden erişildi.
- Mangır, K. (2020). UNESCO Dünya Kültür Mirası ve Türkiye: İzmir Özelinde Bir Değerlendirme. 30.04.2024 tarihinde <<https://kalkinmaguncesi.izka.org.tr/index.php/2020/11/11/unesco-dunya-kultur-mirasi-ve-turkiye-izmir-ozelinde-bir-degerlendirme/>> adresinden erişildi.
- Marshall, E. (2024). The popular holiday destination with a new tourist tax in 2024. 17.04.2024 tarihinde <<https://www.express.co.uk/travel/articles/1859168/iceland-tourist-tax-2024>> adresinden erişildi.
- Medlik, S. (2003). *Dictionary of Travel, Tourism and Hospitality*. Third edition, Butterworth-Heinemann, Oxford.
- OECD. (2014). *OECD Tourism Trends and Policies 2014*. OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/tour-2014-en>.
- OECD Glossary, (t.y.). Glossary of Statistical Terms. 10.04.2024 tarihinde <<https://stats.oecd.org/glossary/>> adresinden erişildi.
- Okonkwo, E. E., Afoma, E. and Martha, I. (2017). Cave Tourism and its Implications to Tourism Development in Nigeria: A Case Study of Agu-Owuru Cave in Ezeagu. *International Journal of Research in Tourism and Hospitality (IJRTH)*, 3(3), 16-24.
- Özdemir, S. (2024). Golf Turizminin Planlanması ve Sürdürülebilirliğine İlişkin Bir Alan Yazın Taraması (A Literature Review On The Planning And Sustainability Of Golf Tourism). *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 7(1): 191-204.
- Pender, L. (2005). *Managing the Tourism System, Introduction*. (Eds. Lesley Pender and Richard Sharpley). In *The Management of Tourism*. Sage Publications Inc., London.
- Prague Convention Bureau. (2022). Prague Councillors Approved Modification of Tourist Tax. Czech Capital Can Receive More Funds to Cultivate Tourism. 14.04.2024 tarihinde <<https://www.pragueconvention.cz/hot-news/prague-councillors-approved-modification-of-tourist-tax-czech-capital-can-receive-more-funds-to-cultivate-tourism>> adresinden erişildi.
- Perillo's Italy Vacations. (2024). Tourist City Taxes In Italy. 17.04.2024 tarihinde <<https://www.italyvacations.com/tourist-city-taxes-italy>> adresinden erişildi.

- République Française Entreprendre Service-Public. (2024). Taxe de séjour touristique : quels sont les tarifs ?. 16.04.2024 tarihinde <<https://entreprendre.service-public.fr/vosdroits/F31635>> adresinden erişildi.
- République Française Impôts. (2024). Taxe de Séjour. 16.04.2024 tarihinde <<https://www.impots.gouv.fr/taxe-de-sejour>> adresinden erişildi.
- Readman, M. (2003). Golf Tourism. Hudson, S. (Der). *Sport and Adventure Tourism* içinde (ss. 165-201). The Haworth Hospitality Press, New York.
- Resmî Gazete. (14 Aralık 2022). Konaklama Vergisi Uygulama Genel Tebliği. 16.04.2024 tarihinde <<https://www.resmigazete.gov.tr/eski-ler/2022/12/20221214-6.htm>> adresinden erişildi.
- Salanié, B. (2002). *The Economics of Taxation*. The MIT Press, Cambridge.
- Sarışık, M., Türkay, O. ve Akova, O. (2011). How to manage yacht tourism in Turkey: A swot analysis and related strategies. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 24(2011), 1014–1025.
- Sharpley, R. (2002). *Tourism: A Vehicle for Development?*. (Eds. Richard Sharpley and David J. Telfer), In *Tourism and Development Concepts and Issues*, Channel View Publications, Clevedon.
- Sayılı, M., Akca, H., Duman, T. ve Esengun K. (2007). Psoriasis Treatment Via Doctor Fishes As Part Of Health Tourism: A Case Study Of Kangal Fish Spring, Turkey. *Tourism Management*, 28 (2): 625–629. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2006.08.010>.
- Sunar, H., Gökçe, F., Gökçe, H. ve Şahin, M. (2018). *Alternatif Turizm Türü Olarak Yamaç Paraşütü Potansiyeli: Hatay Örneği*. VII. Ulusal III. Uluslararası Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu Bildiriler Kitabı 20-21 Nisan 2018 -İskenderun.
- Şafak, İ. (2003). Türkiye`deki Av Turizmi Uygulamalarının Özel Avlak İşletmelerine Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, A(2), 133-148.
- Şen, G. (2021). Termal Turizmin Ekonomik Etkilerinin Bölgesel Kalkınma Açısından Değerlendirilmesi: Kütahya Örneği (Yayımlanmamış Doktora Tezi), *Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*.
- The City of Austin. (2024). Hotel Occupancy Taxes. 17.04.2024 tarihinde <<https://www.austintexas.gov/department/hotel-occupancy-taxes>> adresinden erişildi.
- The Economic Times. (2024). Bali to impose \$10 tourist fee starting this Valentine's Day. 14.04.2024 tarihinde <<https://economictimes.indiatimes.com/nri/visit/bali-to-impose-10-tourist-fee-starting-this-valentines-day/articleshow/107619921.cms>> adresinden erişildi.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi. (2024). Tourism Sector in Türkiye. 30.04.2024 tarihinde <<https://www.invest.gov.tr/en/library/>>

- publications/lists/investpublications/tourism-industry.pdf> adresinden erişildi.
- TURSAB. 17.04.2024 tarihinde <<https://www.tursab.org.tr/turizm-geliri/yil-lara-gore-turkiye-turizm-geliri>> adresinden erişildi.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2024). Turizm Çeşitleri. 08.04.2024 tarihinde <<https://www.ktb.gov.tr/TR-96269/turizm-cesitleri.html>> adresinden erişildi.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2024). Golf Turizmi. 30.04.2024 tarihinde <<https://antalya.ktb.gov.tr/TR-68440/golf-turizmi.html>> adresinden erişildi.
- UNESCO. (2024). Türkiye. 29.04.204 tarihinde <<https://whc.unesco.org/en/statesparties/tr>> adresinden erişildi.
- UNESCO Türkiye Millî Komisyonu. (2024). UNESCO World Heritage List. 30.04.2024 tarihinde <<https://www.unesco.org.tr/Pages/659/314/UNESCO-World-Heritage-List>> adresinden erişildi.
- UNESCO World Heritage Convention. (t.y.). 14.04.2024 tarihinde <<https://whc.unesco.org/en/158/>> adresinden erişildi.
- UNWTO. (2018). UNWTO Tourism Definitions. 10.04.2024 tarihinde <<https://www.unwto.org/global/publication/UNWTO-Tourism-definitions>> adresinden erişildi.
- UNWTO Glossary. (2008). 10.04.2024 tarihinde <<https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms>> adresinden erişildi.
- UNWTO Publications. (2017). Tourism and the Sustainable Development Goals – Journey to 2030, Highlights. 10.04.2024 tarihinde <<https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284419340>> adresinden erişildi.
- Vermeend, W., van der Ploeg, R., Timmer, J. W. (2008). *Taxes and the Economy: A Survey on the Impact of Taxes on Growth, Employment, Investment, Consumption and the Environment*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Wright, R. (2024). Barcelona increases its tourist tax this week: Where else will you have to pay to enter in 2024?. 14.04.2024 tarihinde <<https://www.euronews.com/travel/2024/04/01/tourist-taxes-all-of-the-countries-you-will-have-to-pay-to-enter-in-2022>> adresinden erişildi.
- Yong, N. (2024). Bali: Foreign tourists to pay \$10 entry tax from Valentine's Day. 14.04.2024 tarihinde <<https://www.bbc.com/news/world-asia-68291726>> adresinden erişildi.
- Yılmaz, H. (2019). Balon Turu. 30.04.2024 tarihinde <<https://turkiyeturizm-mansiklopedisi.com/balon-turu> adresinden> erişildi.
- Yozcu, S. (2019). Mağara Turizmi. 30.04.2024 tarihinde <<https://turkiyeturizm-mansiklopedisi.com/magara-turizmi>> adresinden erişildi.